

VENÄLÄISTAUSTAISTEN VANHEMPIEN KÄSITYK- SIÄ LASTENSUOJELUSTA SUOMESSA

Jevgeni Näppinen
Opinnäytetyö, kevät 2016
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Näppinen, Jevgeni. Venäläistaustaisten maahanmuuttajien käsityksiä lastensuojelusta Suomessa. Vanhempien käsitykset. Helsinki, kevät 2016, 53 s., 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimuksen tavoitteena on auttaa venäläistaustaisia vanhempia ymmärtämään asiakkaana olemista sekä perheiden ja vanhempien tukeminen lastensuojelussa. Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää venäläistaustaisten vanhempien käsityksiä suomalaisesta lastensuojelusta. Opinnäytetyössäni pyrittiin vastamaan seuraaviin kysymyksiin: Mitä venäläistaustaiset vanhemmat tietävät lastensuojelun palveluista ja periaatteista? Mikä tai kuka vaikuttaa vanhempien näkemyksiin ja käsityksiin lastensuojelusta Suomessa?

Opinnäytetyö pohjautuu kvalitatiiviseen tutkimukseen, joka toteutettiin teemahaastatteluna. Haastatteluun osallistui viisi haastateltavaa. Haastatteluaineiston pohjalta kartoitettiin venäläistaustaisten maahanmuuttajien käsityksiä lastensuojelusta. Tuloksia verrattiin aikaisempaan tutkimustietoon.

Haastatteluaineisto osoitti, että venäjänkielisillä maahanmuuttajilla ei ole oikeata käsitystä lastensuojelusta ja lastensuojelun työtavoista. Venäjänkielisillä maahanmuuttajataustaisilla on haasteita, kuten tiedon puuttuminen lastensuojelun palvelujärjestelmästä, vanhempien rooli uudessa yhteiskunnassa, pelot ja ennakkoluulot viranomaisia kohtaan. On myös kulttuurieroista johtuvia haasteita, kuten kieleen ja vuorovaikutukseen liittyvät seikat ja luottamuksen puuttuminen suomalaisia työntekijöitä kohtaan. Haastatteluista nousi yksimielisesti esiin toive, että lastensuojelussa toimisi myös asiakkaan omaa kulttuuria edustavia työntekijöitä.

Asiasanat: venäläinen, venäjänkielinen, maahanmuuttaja, maahanmuutto, lastensuojelu.

ABSTRACT

Jevgeni, Näppinen. Russian-speaking immigrants` opinions about child welfare in Finnish society: Parents` point of view. 53 p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to help parents to understand how to be a Russian-speaking customer in social services, and offer support for families and parents in child protection. The purpose of this study was determine the parents' perceptions of Finnish child protection. This thesis aimed to answer the questions. What Russian parents know of the child welfare services and principles. As well as what or who influence parents' views and perceptions of child protection in Finland.

The thesis is based on qualitative research, which was carried out by theme interview. The results were compared with existing research findings.

The interview data showed that the Russian-speaking immigrants do not have the correct understanding of child protection and child welfare work practices. Russian immigrants have problems such as insufficient knowledge of the system of social protection of children, the role of parents in the new society, the fears and prejudices in relation to the actions of social workers and their leadership, linguistic difficulties and problems with cooperation with the Finnish workers, lack of trust to the Finnish workers. Respondents unanimously declare the desire to have a Russian social worker as the authority in child protection.

Keywords: Russian, Russian-speaking, immigrant, immigration, child protection.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 SUOMEN VENÄJÄNKIELISTEN YHDISTYSTEN LIITTO RY – FARO/SVYL .8	
3 VENÄLÄISTAUSTAISET MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA.....9	
3.1 Maahanmuuttaja ja paluumuuttaja	10
3.2 Akkulturaatio ja kotoutuminen	12
3.3 Kulttuuriset arvot	13
3.4 Maahanmuuttoon liittyvät tekijät	15
4 SUOMALAINEN LASTENSUOJELU	16
4.1. Lastensuojelun palvelujärjestelmä.....	16
4.2 Lastensuojelun arvot ja periaatteet.....	17
4.3 Maahanmuuttaja lastensuojelun asiakkaana.....	19
4.4 Tilastot.....	21
5 VENÄLÄINEN LASTENSUOJELU	24
5.1 Lastensuojelun palvelujärjestelmä.....	25
5.2 Arvot ja periaatteet	25
5.3 Huostaanotto	26
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
6.1 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu.....	27
6.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	27
6.3 Aineiston keruu.....	28
6.4 Aineiston käsittely ja analyysi	29
7 TUTKIMUSTULOKSET	31
7.1 Taustatiedot.....	31
7.2 Mahdollisia haasteita suomalaisen lastensuojelun palveluissa	31
7.2.1 Ymmärrys lastensuojelusta ja lastensuojelun periaatteista.....	32
7.2.2 Tietoisuus lastensuojelun palveluista.....	32
7.3 Ennakkoluuloja ja viranomaispelko	33
7.4 Luottamuksen haasteet	35
8 POHDINTAA	37
8.1 Yhteenveto ja johtopäätökset	37
8.2 Kehittämisideoita	40
8.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	41
8.4 Ammatillinen kasvu	43

LÄHTEET:.....	46
ULKOMAALAISLÄHTEET:	49
LIITE 1	51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on venäläistaustaisten vanhempien näkemyksiä lastensuojelusta Suomessa. Tutkimuksessa tarkastelin vanhempien näkemyksiä huostaanotosta, sekä heidän tietojaan lastensuojelun palvelujärjestelmästä. Tämä aihe houkutteli minua pohdiskelemaan venäläistaustaisten käsityksiä ja venäläistaustaisten lasten huostaanottoa Suomessa. Sosionomiopintojeni aikana havaittiin venäläistaustaisten asiakkaiden vähäisen määrän sosiaalipalveluissa sekä lastensuojelun palveluissa.

Huomasin, että venäläistaustaisten vanhempien ja suomalaisten kantaväestön suhtautuminen lastensuojelun palvelujärjestelmään ja huostaanottoon eroaa toisistaan. Useiden venäläistaustaisten vanhempien mielestä lastensuojelu on ottanut huostaan venäläistaustaisten lapsia epäoikeudenmukaisista syistä. Esimerkiksi venäläisten suhtautuminen kurittamiseen poikkeaa suomalaisesta kasvatustavasta.

Aihe on ajankohtainen, sillä useissa medioissakin on ollut esillä kiistoja venäläis- ja suomalaisviranomaisten välillä. Venäläisvanhemmat toivovat saavansa tukea venäläisviranomaisilta silloin, kun perhe joutuu suomalaisen lastensuojelun asiakkaaksi. Venäläiset vanhemmat pelkäävät, että työntekijät tekevät heti lastensuojeluilmoituksen ristiriitojen tai väärinymmärryksien takia koulussa ja päiväkodissa.

Lastensuojelu puhuttelee nyt niin maahanmuuttajia kuin kantasuomalaisiakin. Yhteiskunnallinen keskustelu kattaa aiheen yksityistapauksista huomattaviin ilmiöihin ja ulottuu ulkomaillekin. Alalla on sekä saavutuksia että ongelmia. Viimeksi mainittuja asioita nostettiin esille esimerkiksi YK:n lapsenoikeuskomitean raportissa vuodelta 2011. (Kopylova 2011, 4.)

Venäjänkielisillä vanhemmilla on viime vuosina ollut syytä olla huolestuneita siitä, miten Suomen lastensuojelu ottaa huomioon kulttuurilliset erot, kun kyseessä on monikulttuurinen asiakasperhe. Huolen taustalla ovat sekä yksipuolinen uutisointi rajan toisella puolella, että venäjänkielisten kesken jaetut asiakaskokemukset,

jotka eivät ole päätyneet sanomalehden sivuille, mutta hämmentävät silti monia vanhempia.

Suomen lastensuojelu eroaa paljon niistä sosiaalipalvelun toimista, jotka luotiin jo entisessä Neuvostoliitossa. Siksi lastensuojelun ajatus ja tavoitteet eivät aukea uussuomalaisille kovinkaan helposti.

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää venäläistaustaisten vanhempien käsityksiä suomalaisesta lastensuojelusta.

Tutkimuksen tavoitteena on auttaa venäläistaustaisten vanhempia ymmärtämään asiakkaana olemista sekä perheiden ja vanhempien tukeminen lastensuojelussa.

2 SUOMEN VENÄJÄNKIELISTEN YHDISTYSTEN LIITTO RY – FARO/SVYL

Yhteistyötahoni on Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto ry – FARO/SVYL, jota yleensä kutsutaan FARO:ksi. FARO (ФАРО) on lyhennetty venäjältä eli sanoista Финляндская Ассоциация Русскоязычных Обществ. Se vastaa lyhennettä SVYL - Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto. Järjestö on merkitty yhdistysrekisteriin 8.12.2000. Sen jäsenenä on tällä hetkellä 36 venäjänkielistä yhdistystä, joista osa on kannatusjäsenenä. Toiminnassaan liitto tukeutuu jäsenyhdistyksiinsä sekä seuraaviin sopimuksiin: Suomen ja Venäjän välinen yhteistyösopimus vuodelta 1992, jolla Suomi sitoutuu mm. suojelemaan venäjän kieltä, kulttuuria ja muistomerkkejä Suomessa (FARO/SVYL 2000–2014.)

Liitto katsoo, että sen asema ja toiminta perustuvat Suomen venäjänkielisen vähemmistöryhmän olemassaolon kansainväliseen tunnustamiseen. Sekä Suomen perustuslain suomaan kansalaisoikeuteen ylläpitää ja kehittää venäjän kieltä ja kulttuuria, samoin kuin oikeuteen osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. (FARO/SVYL 2000–2014.)

Liitto seuraa ja kiinnittää viranomaisten ja yhteiskunnan huomiota Suomen venäjänkielisen vähemmistön kysymyksiin, tekee aloitteita ja antaa lausuntoja. Liitto osallistuu kansalliseen ja kansainväliseen etnisten vähemmistöryhmien ja maahanmuutto-organisaatioiden toimintaan. Se tukee jäsenjärjestöjensä toimintaa ja antaa neuvontapalveluja. Liitto järjestää seminaareja, neuvottelutilaisuuksia ja kansalaiskokouksia. Liitto harjoittaa julkaisu- ja tiedotustoimintaa. (FARO/SVYL 2000–2014.)

Liiton tehtävät ovat toiminnan koordinointi ja yhteistyön järjestäminen jäsenyhdistysten kanssa koskien Suomen venäjänkielisen väestön intressejä. Se tukee venäjän kieltä, perinteitä, kulttuurin ja tieteen säilyttämistä, levittämistä ja tunnetuksi tekemistä. Lisäksi se tuo esille venäjänkieliselle väestölle eri kysymyksistä, jotka liittyvät kotoutumiseen ja integroitumiseen Suomen yhteiskuntaan. Liitto vaikuttaa niihin yhteiskunnallisiin asioihin, jotka koskevat Suomen venäjänkielisen väestön intressejä ja kehittää aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja viranomaisille ja

yhteiskunnallisille organisaatioille Suomen venäjänkielistä väestöä koskevissa asioissa. (FARO/SVYL 2000–2014.)

Suomen Venäjänkielisten Yhdistyksen Liitossa haastattelin tiedotus- ja viestintäkoordinaattori Tatiana Pertsevaa ja puheenjohtaja Natalia Nermanta. He kertoivat, että tulee soittoja venäläistaustaisten lasten vanhemmilta. Vanhemmat pyytävät tukea lastensuojelun ja vanhempien kiistassa. Lastensuojelun epäkohtia on viime aikoina nostettu esiin monin tavoin. Verkossa on paljon erilaisia lastensuojelua kritisoivia ryhmiä, kirjoituksia ja videoita. Epäluottamus viranomaisia kohtaan näyttää lisääntyneen. Liitossa pidetään työryhmiä liiton jäsenjärjestöjen ja asiantuntijoiden kanssa. Liitossa on järjestelty lastensuojelutoiminnan työryhmän, joka on yrittänyt käsittää venäläiskielisten tarpeita lastensuojelun asiakkuudessa. Tarpeiden avulla järjestee yhteistyötä liiton ja lastensuojelun välillä. (Pertseva & Nerman, 2015.)

3 VENÄLÄISTAUSTAISET MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

Tässä osiossa avaan käsitteet maahanmuuttaja ja venäläistaustainen, jotka työsäni tulevat keskeisesti esille. Lisäksi kerron yleistä tietoa venäläistaustaisista maahanmuuttajista ja heidän maahanmuuttonsa taustoista Suomessa. Tässä osiossa käsittelem myös paluumuuttajan käsitettä, jota tarkastellaan vain paluumuuttajaa Venäjältä ja entisen Neuvostoliitosta. Avaan myös käsitteitä akkulturaatio ja kotoutuminen sekä kulttuuriin liittyviä arvoja lähinnä perhearvojen kautta, koska nämä käsitteet liittyvät suhtautumiseen lastensuojeluun, kuten myös koko suomalaiseen yhteiskuntaan.

Venäjällä puhutaan lukuisia eri kieliä. Useimmat aikuiset osaavat venäjää, sillä suurin osa on opiskellut venäjää koulussa ja maan virallinen kieli on venäjä. Venäjä on maantieteellisesti erittäin laaja alue ja alueelliset erot esimerkiksi uskonnon, kielen, käyttäytymiskulttuurin ja lastenkasvatuksen osalta ovat merkittäviä. Lisäksi kaupunkien ja maaseudun asukkaiden välillä voi olla suuria eroja.

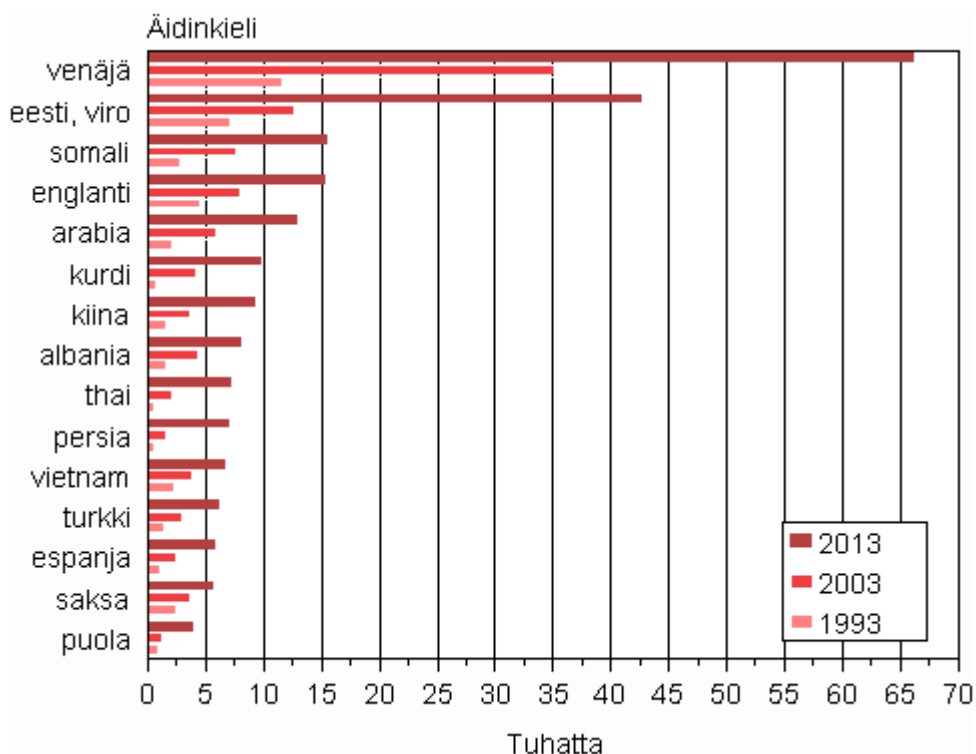
3.1 Maahanmuuttaja ja paluumuuttaja

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia henkilöitä, joiden maahanmuuton syynä on voinut olla työ, opiskelu tai avioliitto. Maahanmuuttaja on voinut tulla Suomeen myös pakolaisena, turvapaikanhakijana tai paluumuuttajana. Vaikka maahanmuuttaja saisi Suomen kansalaisuuden, hänen identiteettinsä, kulttuurinsa, uskontonsa sekä äidinkiелensä eivät vaihdu. (Räty 2002, 11–14.)

Venäläistaustaisista maahanmuuttajista suurin osa on tullut Suomeen paluumuuton myötä. Paluumuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta ulkomaalaista, joka on ollut aiemmin suomalainen tai jolla on suomalaiset sukujuuret. Inkeriläiseksi paluumuuttajaksi hyväksytään henkilö, jonka vanhemmista toinen tai isovanhemmista molemmat ovat olleet Suomen kansalaisia. (Räty 2002, 32.)

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asuvia venäläisiä maahanmuuttajia oli 30 995 ja virolaisten lukumäärä oli 48 352 vuoden 2014 lopussa (Tilastokeskus 2014). Suurimman yksittäisen vieraskielisen ryhmän (äidinkielenä muu kuin suomi, ruotsi tai saame) muodostavat venäjää äidinkielenään puhuvat. Venäjänkielisiä Suomessa vuoden 2013 lopussa oli yhteensä yli 65 000 eli lähes 35 prosenttia kaikista vieraskielisistä. Määrä oli kasvanut noin 30 000 venäjänkielisellä vuoden 2003 loppuun mennessä. (Tilastokeskus 2014.)

TAULUKKO. Suurimmat vieraskieliset ryhmät 1993, 2003 ja 2013 (Tilastokeskus 2014).

Ensimmäisen ja suurimman venäläistaustaisten maahanmuuttajien ryhmän muodostavat paluumuuttajat. Paluumuuton käynnistymisen taustalla on presidentti Mauno Koiviston vuonna 1990 antama lausunto, jonka mukaan inkerinsuomalaisia voidaan pitää paluumuuttajina. Minimi 50 prosenttia suvusta pitäisi olla inkeriläisenä, että saa Suomen oleskeluluvan. Toisen ryhmän muodostavat paluumuuttajien perheenjäsenet. Näihin ryhmiin kuuluu yli puolet Venäjältä tulleista maahanmuuttajista. (Jäppinen 2007, 16.) Etniseltä taustaltaan suomalaisten maahanmuuttajien äidinkieli vaihtelee; heistä osa puhuu äidinkielenään viroa tai venäjää. Vain noin 40 prosenttia etniseltä taustaltaan suomalaisista puhuu toisena äidinkielenään suomea. (Reuter & Jaakkola 2005, 23.)

3.2 Akkulturaatio ja kotoutuminen

Kotoutuminen tarkoittaa sitä, että maahanmuuttaja sopeutuu uuteen maahan ja löytää oman paikkansa yhteiskunnassa. Tutkimuksessa käytetään myös termiä kuten akkulturaatio. Akkulturaatio tarkoittaa kulttuuriin sulautumista tai sopeutumista tai uuteen kulttuuriin muuttavan sopeutumista yhteiskuntaan. Yleisesti ajatellaan, että ensin maahanmuuttaja omaksuu valtakulttuurin ulkoiset piirteet ja sen jälkeen voi alkaa omaksua arvoja ja normeja. (Räty 2002,125.)

Akkulturaatio tarkoittaa ajan kuluessa tapahtuvia muutoksia toiseen kulttuuriin. Akkulturaation malleja on useita. Toisissa malleissa akkulturaatiota pidetään yksisuuntaisena ilmiönä, eli sulautumisena valtakulttuuriin. Kaksisuuntaisissa malleissa otetaan huomioon paitsi valtakulttuurin omaksuminen, myös oman kulttuurin säilyttäminen, eli monikulttuurisuus. (Liebkind, Mannila, Jasinskaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä & Reuter 2004, 49–50.)

Akkulturaatioon liittyy siis erilaisia mahdollisuuksia: 1) kotoutuminen, valtaväestöön integroituminen eli oman identiteetin säilyttäminen ja samalla uusien kulttuuristen tapojen omaksuminen, 2) assimilaatio, eli sulautuminen, jossa oma kulttuuri hylätään ja valtakulttuuri omaksutaan sen tilalle, 3) separaatio, eli omaan vähemmistökulttuuriin eristäytyminen, jolla saatetaan suojautua valtakulttuurin torjunnalta, sekä 4) marginaalisaatio, eli syrjäytyminen, jossa maahanmuuttaja kadottaa oman toimijuutensa ja menettää yhteyden sekä omaan etniseen ryhmäänsä, että valtaväestöön. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 152.)

Säävälän totea, että venäläisille kuin muille maahanmuuttajille tarvitaan enemmän tietoa Suomen työmarkkinoista, koulutusjärjestelmästä, päivähoidosta, varhaiskasvatuksesta, laeista ja oikeusjärjestelmästä, asumisesta, terveydenhuollosta. Venäjäkielisellä väestöllä kotoutumisprosessi toiseen kulttuuriin etenee yksilöllisesti. Venäläisen ja suomalaisen valtakulttuurieroja vaikuttavat sopeutumiseen. Esimerkiksi ovat perhekäsityksen erilaisuus, sosiaaliset suhteet ja niiden

puute, kielitaidottomuus. Monella odotukset uuden elämästä ovat korkealla ja ongelmien kohtaamisen riski on suuri. Venäläiset helposti pettyvät koko elämiseen uudessa maassa. (Säävälä 2009, 11–23; 46.)

3.3 Kulttuuriset arvot

Olen avannut tässä osiossa venäläistä kulttuuria lähinnä perheisiin liittyvien arvojen, käsitysten ja käytänteiden kautta. Jasinskaja-Lahti toteaa, että venäjänkieliset maahanmuuttajat olivat seurantatutkimuksen perusteella kahdeksan vuoden aikana onnistuneet säilyttämään perheen sisäistä dynamiikkaa koskevia arvojaan. Venäläisessä perhekulttuurissa korostuvat suomalaiseseen perhekulttuuriin verrattuna voimakkaammin selkeät valtasuhteet: vanhempien kunnioittaminen sekä lasten velvollisuudet. Maahanmuuttajien suurimmat kulttuuriset erot saattaisivatkin tulla esille juuri perheeseen liittyvissä arvoissa ja sukupuolten ja sukupolvien ihanteelliseen työn jakamiseen liittyvien tapojen ymmärtämisessä. Tärkeänä kulttuurin säilyttämiseen liittyvänä tekijänä hän tuo esiin oman äidinkielen käytön, joka sekin on venäläisillä säilynyt viime aikoina menneitä vuosikymmeniä paremmin. (Jasinskaja-Lahti 2007, 56–58.)

Kulttuuriset arvot, normit ja roolit ilmenevät lasten kasvatuksessa ja perherooleissa. Arvojen, normien ja roolien identiteetti tapahtuu tiedostamatta, mallioppimisen kautta. Kieli ja vuorovaikutus auttavat yhteiskunnan toimintaperiaatteiden ja rakenteen ymmärtämisessä. Koska kulttuuristen perhearvojen merkitys on suuri ja erityisesti niiden merkitys korostuu perheiden kanssa tehtävässä perheytyössä. (Alitolppa-Niitamon 2005, 45.)

Tavallisesti venäläisessä ajattelussa perhe käsitetään laajemmaksi kokonaisuudeksi kuin suomalaisessa. Perheenjäseniksi lasketaan vanhemmat ja lapset, molempien vanhempien puolelta isovanhemmat, serkut, sedät, tädit ja muita sukulaisia, joiden kanssa arkea jaetaan. Venäjällä avioidutaan suhteellisesti nuorena. Avioliitto on Venäjällä yleinen elämisenmuoto. Venäläiset luulevat, että ajoissa naimisiin pääseminen on tärkeää erityisesti naisille synnyttämisen vuoksi. Venäläiset valmistuvat koulusta aiemmin kuin suomalaiset. Monet venäläiset nuoret

valmistuvatkin korkeakoulutuksen ammattiin jo alle 25-vuotiaana. Nuorena solmitut avioliitot saattavat päätyä avioeroon, mutta Venäjällä on vähemmän leimavaa olla eronnut nainen tai yksinhuoltaja kuin naimaton ja lapseton. (Rotkirch 2007, 8–10.)

Isoissa kaupungeissa asutopulan takia nuoret perheet asuvat vanhempien kanssa. Heikko sosiaaliturva vaikuttaa sukupolvien yhteisasumiseen. Nykyään useimmat nuoret perheet pyrkivät löytämään itsenäisen asumismahdollisuuden. Isovanhemmat usein osallistuvat talouden hoitoon ja auttavat lastenhoidossa. Venäläiset arvot korostavat perheenjäsenten suurempaa riippuvuutta toisistaan ja aikuisten normien noudattamista. (Novitsky 2013, 14.)

Joskus varhainen avioitumisikä tarkoittaa sitä, että nuoripari tarvitsee tukea vanhemmiltaan. Talouden takia nuori pari on riippuvainen avioitumisen jälkeen vanhempiensa avusta niin taloudellisesti, kuin taloudenhoidossa ja lastenkasvatuksessa. Lapsen syntymän jälkeen on myös tavallista, että isovanhemmat tukevat lapsen kasvatusta arjessa. Perheissä elää usein myös kolmas sukupolvi, usein isoäiti. Aikuisia lapsia myös jää vanhempien hoiviin. Sukulaisuus on siis Venäjällä voimavara, mutta myös konfliktien aiheuttaja. Sukupolvien yhteiselo vahvistaa tapojen jatkuvuutta ja tiedon siirtymistä uskomuksista sekä tavoista. (Rotkirch 2007, 12–13.)

3.4 Maahanmuuttoon liittyvät tekijät

Maahan muuttaneita perheitä erottavia tekijöitä voivat olla mm. maahanmuuton syy. Myös äidinkieli, uskonto, koulutus, työkokemus, perhemuoto, perheen ikärakenne ja perheen elämäntilanne voivat vaikuttaa siihen, että nämä perheet poikkeavat hyvinkin paljon toisistaan. Näiden perheiden joukossa on siis erilaisia perheitä: yksinhuoltajaperheitä, suurperheitä, uusperheitä ja kahden kulttuurin perheitä, joissa toinen vanhemmista on tullut avioliiton kautta Suomeen. Yhdistävänä tekijänä näillä perheillä on kokemus toisen vanhemman, molempien vanhempien tai koko perheen maahanmuutosta, kotoutumisen kokemus ja näiden kokemusten vaikutukset perheen elämään. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 9.)

Maahanmuuton vaikutukset heijastuvat myös perheen sisälle, perheen välisiin suhteisiin. Maahanmuuton myötä myös vanhemmuus ja kasvatuseriaatteet joutuvat muutokseen. Uudessa yhteiskunnassa vanhemmat kasvattavat lapsiaan tilanteessa, jossa aiemmat roolimallit ja normit eivät toimikaan. Tämän vuoksi maahanmuutto muuttaa usein perheen sisäisiä rakenteita ja perherooleja. Perhedynamiikan muutoksia voi tapahtua sukupuolten tai sukupolvien välillä. (Alitolppa-Niitamo 2005, 45.)

Ympäröivästä yhteiskunnasta eroavat perhekäsitykset ja kasvatuskäytännöt voivat aiheuttaa perheen sisäisiä ristiriitoja. Maahanmuuttajaperheissä voi näkyä myös etnisiin taustoihin liittyviä ristiriidan aiheita. Tällaisia voivat olla mm. koulunkäyntiin liittyvät asiat, vanhempien kunnioittaminen, kanssakäyminen muiden nuorten kanssa, seurustelu, perinteiden noudattaminen, uskonto ja oman kielen merkitys. (Ekholm & Salmenkangas 2008, 42.)

Monimutkainen kotoutuminen vaikuttaa perheen sisäisiin rooleihin. Kotoutumisen aiheuttamat ongelmat näkyvät silloin, kun lapset tai puoliso oppivat nopeammin toimimaan yhteiskunnassa, mikä asettaa perheenjäsenet eriarvoiseen asemaan. Esimerkiksi kouluikäiset lapset oppivat kielen vanhempiaan nopeammin. Se voi vaikuttaa vanhempien auktoriteettiasemaan, erityisesti jos lapset joutuvat toimimaan tulkkeina vanhemmilleen. (Ekholm & Salmenkangas 2008, 42.)

4 SUOMALAINEN LASTENSUOJELU

Tässä osiossa käsittelen lastensuojelun arvoja ja periaatteita. Esittelen suomalaisen lastensuojelujärjestelmän sekä huostaanoton, kiireellisen sijoituksen että maahanmuuttajan lastensuojelun asiakkaana. Edustan myös Suomen perustuslakia ja tilastoja. Seuraavassa osiossa verrataan suomalaista järjestelmää venäläiseen lastensuojeluun. Esimerkiksi Venäjällä otetaan huomioon ensisijaisesti koko perheen oikeudet ja käsitykset, verrattuna Suomessa. Venäjällä käsitys lastensuojelun huostaanotosta on toisenlainen: lapsia ei palauteta koskaan biologisille vanhemmille. Vanhemmilta riistetään kaikki oikeudet, jopa tapaaminen. Huostaanoton päätöksiä tekee tuomari oikeudenkäynnissä. Sosiaalityöntekijä toimii ikään kuin todistajana oikeudenkäynnissä.

4.1. Lastensuojelun palvelujärjestelmä

Suomalainen lastensuojelun palvelujärjestelmään muodostuu eri tukitoimista ja huollosta, kuten ehkäisevän lastensuojelu, avohuollon tukitoimet, huostaanotto ja sijaishuolto, jälkihuolto. Palvelujärjestelmä toimii suunnitelmallisesti ja ennakoitusti. Ehkäisevän lastensuojelun lisäksi palvelujärjestelmään kuuluu varsinainen lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jolla on viimesijainen vastuu lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto, sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Valtaosa lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta toteutuu lapsen ja perheen elämäntilanteen paranemiseen ja kuntoutumiseen tähtäävillä avohuollon tukitoimilla. Tukitoimia suunnitellaan ja niistä sovitaan mahdollisimman pitkälle lapsen ja perheen kanssa yhdessä ja ne perustuvat kirjalliseen asiakassuunnitelmaan. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Jos avohuollon tukitoimin ei kyetä riittävästi auttamaan lasta, on hänellä oikeus huostaanottoon ja sijaishuoltoon. Huostaanottoon tulee ryhtyä, kun laissa sille asetetut edellytykset toteutuvat pykälässä 40 (lastensuojelulaki 2007). Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella joko perheessä tai laitoksessa. Sijoitus voi tapahtua myös lapsen sukulaisperheeseen. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Huostaanotto on vain yksi lastensuojelun toimenpiteistä, mutta suurelle yleisölle siitä tulee näkyvin. Yksittäiset huostaanottotapahtumat ja niistä julkisuudessa esitetyt näkemykset synnyttävät erilaista mielipidettä lastensuojelusta. Huostaanotto herättää väistämättä vahvoja tunteita, sillä siinä on usein kysymys eri osapuolten etujen ja näkökulmien jännitteistä. (Taskinen 2007, 49.)

Sijoituksen päättymisen jälkeen lapsi tai nuori saattaa olla pitkään erityisen tuen tarpeessa. Tämä tuki on jälkihuoltoa. Jälkihuollon tarkoituksena on helpottaa lapsen tai nuoren kotiutumista tai itsenäistymistä. Jälkihuollon on velvollinen järjestämään se kunta, joka on ollut vastuussa sijaishuollon järjestämisestä. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

4.2 Lastensuojelun arvot ja periaatteet

Lastensuojelu on aina arvosidonnaista, sen ollessa aina ennen kaikkea lapsen puolella ja häntä varten. Lastensuojelutyön keskeiset arvoperiaatteet pohjautuvat Suomen perustuslakiin, kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden taustalla oleviin ihmisoikeuksiin ja ihmisyyttä korostaviin arvoihin. Nämä arvot ovat vahvasti yhteydessä sosiaalialan eettisiin periaatteisiin, ja ne ovat työn perusta. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun sekä huolenpitoon. Lastensuojelu takaa lapsen oikeudet, jotka liittyvät siis vahvasti ihmis- ja perusoikeuksiin. Näitä oikeuksia ovat muun muassa oikeudenmukaisuuden turvaaminen, ihmisarvon ja ihmisyyden kunnioittaminen sekä syrjinnän ehkäiseminen. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Lastensuojelun arvot nousevat myös Suomen perustuslaista. Keskeisiä arvoja ovat perustuslain 6. pykälään sisältyvä kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus ja tasa-arvoinen kohtelu. Laissa määritetään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Laissa on myös erikseen mainittu, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja että lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. (Suomen perustuslaki 1999.)

Lapsi- ja perhekohtaiselle lastensuojelulle on määritelty seitsemän periaatetta. Ensimmäinen ja tärkein periaate on lapsen edun periaate. Se tarkoittaa, että lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelu lähtee lapsen tarpeista, ja lapsen edun turvaaminen on sen tärkein periaate. Lapsen etu suojelee lastensuojelun työssä, kun vanhemmat eivät jostakin syystä pysty huolehtimaan kasvatuksesta tai eivät kykene turvaamaan riittävän hyviä kasvuolosuhteita lapselle. Jos lapsen ja vanhemman edut ovat keskenään ristiriidassa, lapsen etu tulee ensiksi. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Toinen periaate on koko perheen ja vanhempien tukeminen. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla ja muilla huoltajilla, ja heidän tulee toimia ensimmäisen periaatteen, lapsen edun mukaisesti. (Lastensuojelun käsikirja 2016.) Lastensuojelulain pykälän 2 mukaan lastensuojelun on toisaalta myös tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa (Lastensuojelulaki 2007.)

Kolmas osallisuuden periaate tarkoittaa niin lapsen kuin vanhempienkin mahdollisuutta olla mukana itselle merkityksellisten ja omaan elämään vaikuttavien asioiden hoitamisessa, työskentelyssä ja päätöksenteossa. Lapsilla on kansalaisina aikuisten kanssa samanlaiset osallisuuden oikeudet. Viranomaisten on huolehdittava siitä, että heikommassa asemassa olevien lasten näkemykset tulevat kuulluksi ja ne otetaan huomioon. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Neljännessä periaatteessa on kyse yhdenvertaisuudesta. Tämä tarkoittaa sitä, että julkisen vallan tulee turvata kaikille samankaltaiset palvelut ja mahdollisuudet etnisestä alkuperästä, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai muusta ominaisuudesta riippumatta. Lastensuojelussa lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Eikä erilaisuus saa johtaa syrjintään vaan ikä, sukupuoli, äidinkieli, kulttuuritausta ja uskonto tulee ottaa huomioon yksilöllisesti. Suhteellisuusperiaate on viides lastensuojelun periaatteista. Se merkitsee sitä, että viranomaisten käyttämien auttamiskeinojen tulee olla oikeassa suhteessa asiakkaan auttamisen tavoitteisiin ja päämääriin. Sosiaalihuollossa suhteellisuusperiaate on nimeltään pienimmän tehokkaan tai lievimmän riittävän puuttumisen periaate. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Kuudes lastensuojelun periaate on suunnitelmallisuus. Tässä periaatteessa määritetään, että lastensuojelua on suunniteltava, johdettava ja toteutettava pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti. Lastensuojelun työprosessi perustuu aina asiakassuunnitelmaan ja suunnitelman seurantaan ja arviointiin. Seitsemäs ja viimeinen periaate on palvelujen oikea-aikaisuuden periaate. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

4.3 Maahanmuuttaja lastensuojelun asiakkaana

Maahanmuuttajataustaisen lapsille ja hänen perheelleen lastensuojelun asiakkaana on oikeus samaan palveluun kuin kantaväestöön kuuluva. Vaikka maahanmuuttajia on Suomessa vielä suhteellisen vähän, heidän osuutensa väestöstä tulee kasvamaan ja maahanmuuttajalasten määrä erilaisissa lastensuojelun palveluissa nousee vastaavasti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Maahanmuuttajat eivät ole samalainen ryhmä, vaan heidän joukossaan on monista eri kulttuureista maahan tulleita, eri koulutuseroja ja kieliryhmiä, eri mienteistä. Kaikilla on oma kokemus ja suhtautuminen elämään. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Maahanmuuttajaa lastensuojelun asiakkaana tarkastellaan suomalaiseen lain perusteella ja lastensuojelun keskeisin periaattein. Periaatteet viittaavat turvaamaan lapselle kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen puolen. Sijaishuoltoapaikan valinta on myös merkitys lapsen kielellistä, kulttuurista ja uskonnollista taustaa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Kun maahanmuuttaja on asiakkaana lastensuojelussa, tulee uusia työkäytäntöjä tehokasta työskentelyä varten. Ensisijaisesti pitää varata tapaamisiin enemmän aikaa selvittelyn takia. Kannattaa varata kaksoisaika luottamuksen ja ymmärryksen löytämiseen maahanmuuttaja-asiakastyössä. Tulkin käyttö pitää ottaa huomioon. Jos tulkki ei ole tuttu, kannattaa kutsua hänet ennen tapaamista tutustumista varten. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Seuravana työkäytäntönä on taustatyö. Ennen tapaamista kannattaa selvittää huolellisesti maahanmuuttaja-asiakkaan taustat. Monilla maahanmuuttajilla on taustatieto omassa sosiaaliverkossa. Vaikeassa tilanteessa voi kutsua maahanmuuttaja-asiantuntijan avuksi työparina. Kannattaa muistaa, että moni maahanmuuttaja on traumatisoitunut ja lastensuojelunkäynti voidaan tulkitä syrjinnäksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Tulkkaus on seuraava erittäin tärkeä työkäytäntö, kun maahanmuuttaja on lastensuojelun asiakkaana. Vaikka asiakkaalla on hyvä suomen kielen taito, varmuuden vuoksi asioimistulkin varaaminen on ehdottomasti tärkeää. Lastensuojelun käsitteet vaativat tulkilta erityissanaston hallintaa. Jos tulkki ei ole tuttu tai kompetenssi herättää epäilystä, kannattaa kutsua tulkki ennen tapaamista tietoon ja termeihin perehtymistä varten. Työntekijän pitää varmistaa, että asiakas ymmärtää tulkin kääntämän kielen. Lapsia ei saa koskaan käyttää tulkkeina. Myöskään aviopuolison tai sukulaisten ja ystävien käyttäminen tulkkeina ei suositella väärin tulkkauksen ja tiedon piilottamisen takia. On hyvä käännettää dokumentit asiakkaan kielelle. Tulkkausta voi käyttää puhelimitse tai videoitse, jos tulkin saaminen on vaikeaa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

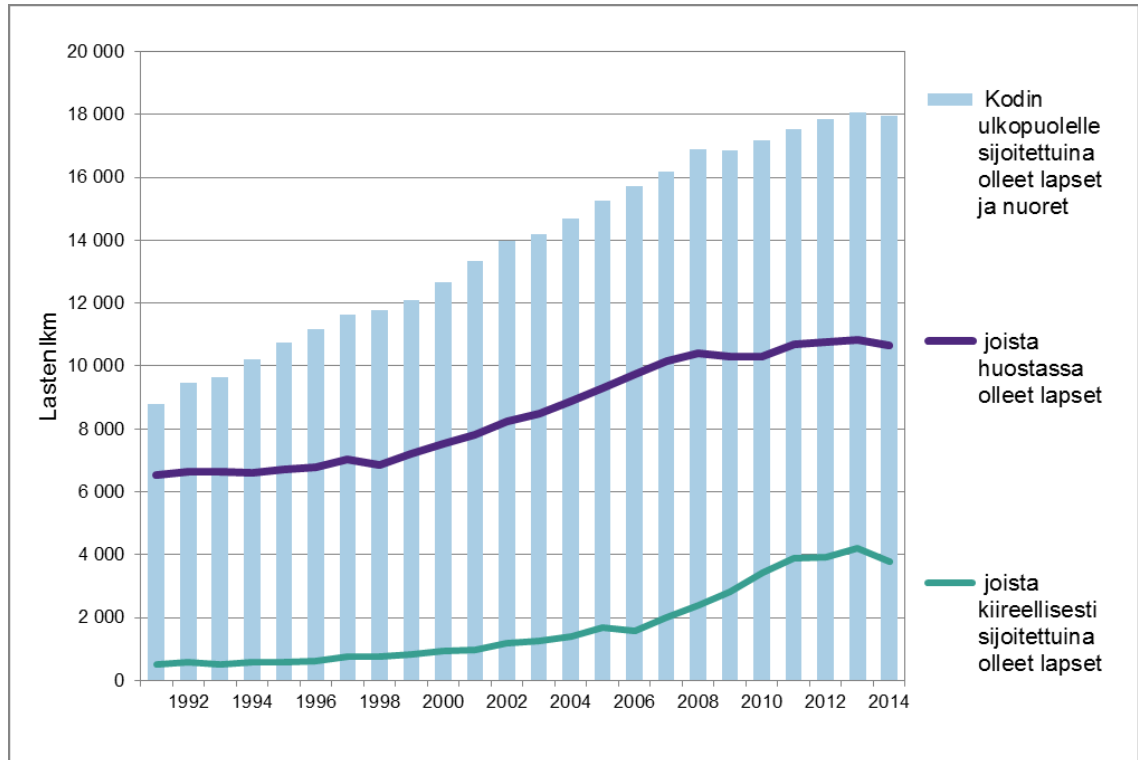
Seuraava käytäntönä on käyttää selkosuomea asiakkaiden arjessa. Esimerkiksi lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteissä on vaikeita sanoja ja termejä, joita

kannattaa välttää. Työntekijä voi joutua kertomaan työnsä sisällöstä ja lastensuojelun perusteista. Kannattaa varmistaa, että asiakas ymmärtää asemansa ja oikeutensa lastensuojelun toimenpiteissä. Asiakkaan tieto suomalaisista palvelujärjestelmistä voi olla erittäin puutteellinen. Tämä vaikuttaa asiakkaan viestien ymmärtämiseen. On hyvä huomata yksilö kulttuurin takaa. Asiakkaan kulttuurin tiedostaminen voi estää asiakkaan pelkoa ja ennakkoluuloa lastensuojelua kohtaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

4.4 Tilastot

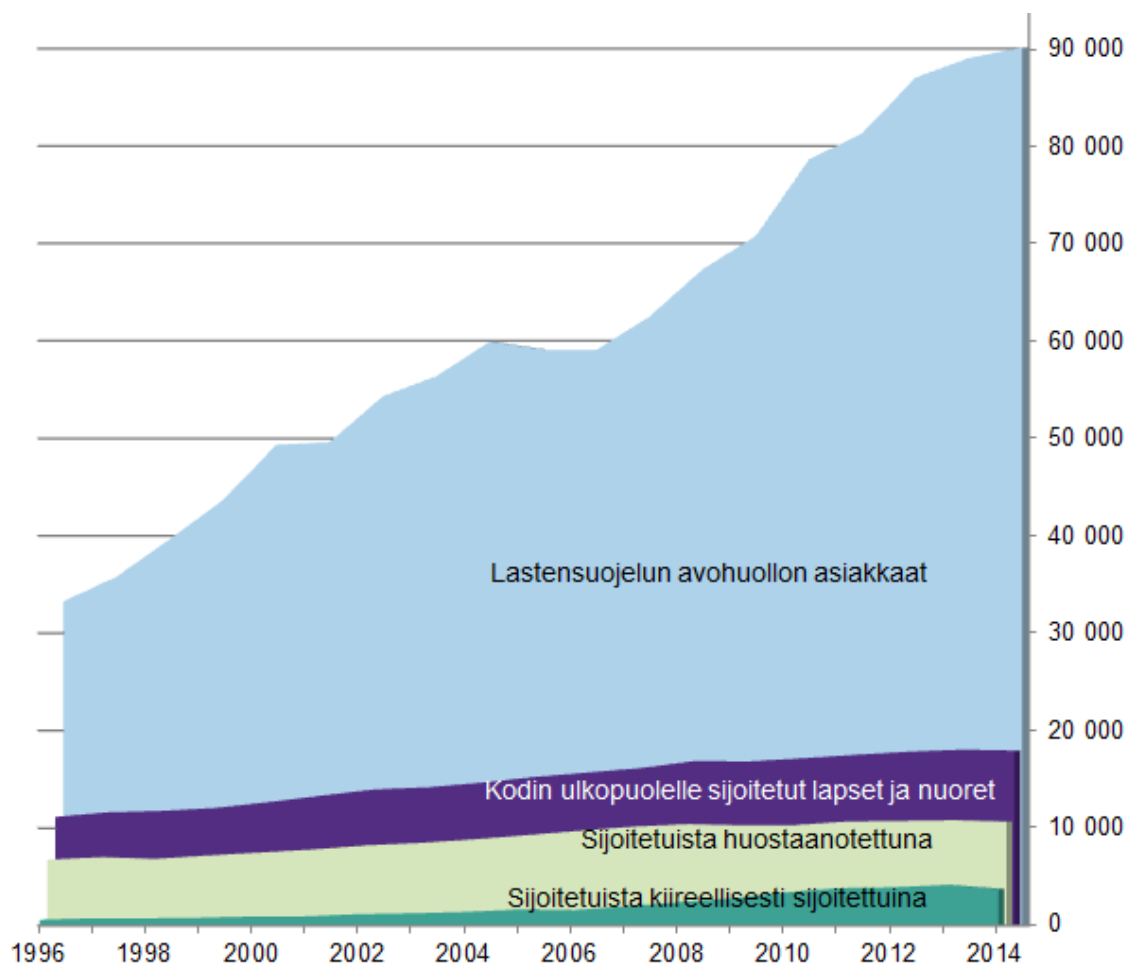
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan vuonna 2014 sijoitettiin kiireellisesti 3 773 lasta, määrä väheni 10 prosenttia vuodesta 2013. Kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä kasvoi huomattavasti koko 2000-luvun mutta, vuonna 2014 kiireellisten sijoitusten määrä kääntyi selvään laskuun. Huostassa oli 10 675 lasta vuonna 2014. Määrä laski 1,4 prosenttia edellisestä vuodesta. Kaikkiaan kodin ulkopuolelle oli vuoden 2014 aikana sijoitettuna 17 958 lasta ja nuorta. Lukumäärä väheni vajaan prosentin. Sijoitetuista lapsista poikia oli 53 prosenttia. Yli puolet vuoden 2014 lopussa huostassa olleista lapsista oli sijoitettu sijaisperheisiin. Sijaisperheisiin sijoitetuista lapsista 13 prosenttia (616 lasta) oli sijoitettu sukulais- tai läheisperheisiin. Lastensuojeluilmoitus tehtiin 63 707 lapsesta. Yhtä lasta kohden tehtiin 1,7 lastensuojeluilmoitusta vuonna 2014. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 90 269 lasta ja nuorta, joista uusien asiakkaiden osuus oli 43 prosenttia. Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä kasvoi prosentin edelliseen vuoteen verrattaessa. (Kuoppala & Säkkinen 2015, 1.)

TAULUKKO 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991–2014 (Kuoppala & Säkkinen 2015, 1).

Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisesti sijoitettuihin että huostassa olleiden lukumääriin (Kuoppala & Säkkinen 2015, 1).

TAULUKKO 2. Lastensuojelun avohuollon asiakkaat sekä kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret vuosina 1996–2014 (Kuoppala & Säkkinen 2015, 9).

Henkilötunnusia sisältävän sijoitettujen lasten ja nuorten rekisteritietojen lisäksi kerätään tilastotietoa myös lastensuojelun avohuollon asiakkaista. Osa lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevista lapsista ja nuorista sisältyy kodin ulkopuolelle sijoitettuihin. Taulukossa esittelyjä lukumääriä ei voi laskea yhteen. (Kuoppala & Säkkinen 2015, 9.)

Maahanmuuttajan tietoja Suomessa ei saa tilastoida asiakkaiden kansalaisuuden mukaan lastensuojelussa eikä paljon muissakaan asioissa.

Lastensuojelun käsikirjan sivulla on mainittu venäläinen raportti, joka kertoo lasten huostaanottoja koko Euroopassa. Raportin aloitteen teki Venäjän EN-valtuuskunnan puheenjohtaja. Koska syksyllä 2012 tiedotusvälineissä syntyi kohu Suomessa asuvan venäläisäidin lasten huostaanotoista. Raportoijaksi oli valittu venäläinen kansanedustaja Olga Borzova. Hän keräsi selvitystään varten yli kahden vuoden ajan tietoja lähes kolmestakymmenestä Euroopan neuvoston jäsenmaasta, sekä vieraili Suomessa, Isossa-Britanniassa ja Romaniassa. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Raportissa Suomi mainitaan kolme kertaa: huostaan otetuista lapsista vain pieni osa sijoitetaan sukulaisperheisiin, biologisten vanhempien taustoja ei tilastoida riittävästi ja sosiaaliviranomaisten resurssit ovat riittämättömät. Nämä seikat koskevat myös useita muita Euroopan maita. Esimerkiksi Suomessa biologisten vanhempien etnistä taustaa, kansalaisuutta tai tulotasoa ei tilastoida. Vaikka Borzovan mukaan maahanmuuttajaperheet eivät ole sosiaaliviranomaisten tarkkailussa, huostaanottoja tehdään suhteellisesti enemmän perheissä, joissa sosioekonominen asema on heikko tai vanhempi on yksinhuoltaja. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Huostaanottojen tilastoinnissa näyttää, että eniten huostaanottoja tehdään Suomessa, Ranskassa, Saksassa, Unkarissa, Liettuassa, Puolassa, Portugalissa, Romaniassa ja Venäjällä. Sukulaisperheisiin sijoitetaan Suomessa kolme ja Ruotsissa viisi prosenttia huostaan otetuista lapsista. Portugalissa vastaava luku on 75 prosenttia. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

5 VENÄLÄINEN LASTENSUOJELU

Tässä osiossa kerron venäläisen lastensuojelusta ja sen muutoksista Neuvostoliiton jälkeen. Avaan venäläisen lastensuojelun käsitteitä, arvoja ja periaatteita palvelujärjestelmässä. Avaan myös huostaanoton toimenpidettä. Maiden erilainen käsitys huostaanotosta vaikuttaa vakavasti venäläisten käsitykseen Suomen lastensuojelusta. Esimerkiksi Venäjällä huostaanotto tarkoittaa vanhempien oi-

keuksien epäämistä lopullisesti kokonaan. Venäläisiltä on puuttunut myös ymmärrys siitä, että kiireellinen sijoitus ja pitkäaikainen sijoitus eivät Suomessa tarkoita oikeuksien epäämistä, vaan rajoittamista.

1990-luvulla Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjällä tuli voimaan uusi laki (10.12.1995), jossa säädettiin Venäjän sosiaalihuollon perusteista, luokittelusta, periaatteista ja ihmisten oikeudesta sosiaalihuoltoon. Lain perusteella järjestettiin uusi lastensuojelunjärjestelmä ja tuli uusia arvoja ja periaatteita venäläislasternsuojelun työtapoihin.

5.1 Lastensuojelun palvelujärjestelmä

Venäläiseen lastensuojelun palvelujärjestelmään kuuluu:

- 1) Sosiaalinen apu väestölle, kuten riskiperheen havaitseminen. Riskiryhmään kuuluu perhe, jossa on monta lasta, vammaisen lapsi tai huoltaja, joka elää huonoissa asumisololoissa tai jossa on vanhempien ja lasten epäsosiaalista käyttäytymistä. (Российская Академия Естественных Наук 2012–2014.)
- 2) Sosiaalisen kuntoutuksen palvelu: sosiaalipalvelut henkilöille, jotka ovat vaikeassa tilanteessa, esimerkiksi vankilasta vapautuneet, erilaiset mielenterveys- ja päihdekuntouttajat, asunnottomat. (Российская Академия Естественных Наук 2012–2014.)
- 3) Erilaista palvelua ja apua perheille: perheneuvola, erilaisia kerhoja psykologin palveluja, vertaisryhmiä. (Российская Академия Естественных Наук 2012–2014.)

5.2 Arvot ja periaatteet

Lastensuojelun periaatteet jakautuvat kahteen tasoon. Ensimmäinen taso tarkastelee ensisijaisesti perheen suojelua, sekä lasten suojelua opetuksen alueella.

Siihen kuuluu perheen keskinäisten suhteiden alue, opetuksen alue, lapsen elämän alue. Perheen keskinäisten suhteiden alueella tarkoitetaan tavallisen elämän tasoa, kuten fyysinen ja psyykkinen terveys, elämäntapa, turvallisuus ja myös huolenpito siitä, että lapsella on läheisiä ja jatkuvia ihmissuhteita sekä aineksia kasvaa itsenäiseksi ja vastuulliseksi aikuiseksi. (Поддубная 2005.)

Toinen taso liittyy hätätilanteisiin, kuten esimerkiksi vanhempien tai huoltajan menetys, sosiaalinen orpous, sosiaalinen ja ekologinen onnettomuus. Sosiaalinen orpo tarkoittaa lasta, joka jää ilman vanhempien tai huoltajan huolenpitoa huostaanoton takia. Sosiaalisen ja ekologisen onnettomuuksiin kuuluu sellaisia käsitteitä kuin sota, sisällissota, terrorismi ja suuronnettomuus. (Поддубная 2005.)

5.3 Huostaanotto

Venäjällä, huostaanotto on lastensuojelutyön viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Huostaanotto on toimenpide, joka ratkaistaan oikeudenkäynnissä. Päätös tehdään Venäjän perhelain ja ihmisoikeussopimuksen takaamaan perhe-elämän suojan perusteella. Lastensuojelutoimi on toimeenpanijan roolissa ja sille kuuluu esim. tuomion toteutus, huoltajien valvonta, huoltajien toimeentulotuen maksu. Lastensuojelu myös edistää lapsen ja perheen etuja oikeudenkäynnissä ja perhe-elämän toteutumista. (Venäjän liittovaltion laki N 48-ФЗ 2015; Федеральный закон от 24.04.2008 N 48-ФЗ ред. от 28.11.2015.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu

Toteutin opinnäytetyön laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena puolistrukturoitu teemahaastattelun avulla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Kvalitatiivista tutkimusta tehdessään tutkija ei voi irtisanoutua arvolähtökohdista, sillä arvot muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Kvalitatiivisen tutkimuksen yksi tyypillisimmistä piirteistä on se, että tutkimussuunnitelma muotoutuu koko ajan tutkimuksen edetessä. Suunnitelmia voidaan muuttaa olosuhteiden mukaan, joten tutkimus toteutetaan joustavasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164.)

Usein puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu etenee ennalta valittujen teemojen sekä niitä täsmentävien kysymysten avulla. Teemahaastattelussa haastateltavien omat tulkinnat ovat korostuneita. Haastattelija voi itse pohtia haastattelutilanteessa, esittääkö hän kysymykset aina samassa järjestyksessä, tuleeko kaikki ennalta suunnitellut kysymykset esittää jokaiselle haastateltavalle ja käyttääkö haastattelija aina samoja sanamuotoja. Teemahaastattelun kysymysten tulee kuitenkin etsiä vastauksia tutkimuskysymykseen. Itse teemat perustuvat aiheesta muodostettuun aiempaan tietämykseen. (Sarajärvi & Tuomi, 2009, 75.)

6.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää venäläistaustaisten vanhempien käsityksiä suomalaisesta lastensuojelusta.

Tutkimuksen tavoitteena on auttaa ymmärtämään venäläistaustaisia vanhempia asiakkuudessa sekä perheiden ja vanhempien tukeminen lastensuojelun palveluissa.

Opinnäytetyössäni pyritään vastamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Mitä venäläistaustaiset vanhemmat tietävät lastensuojelun palveluista ja periaatteista?
- 2) Mikä tai kuka vaikuttaa vanhempien näkemyksiin ja käsityksiin lastensuojelusta Suomessa.

6.3 Aineiston keruu

Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdejoukko ei yleensä valikoidu satunnaisotoksen menetelmää käyttäen, vaan se valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164). Kohderyhmän haastateltavat olivat pääkaupunkiseudulla asuvia venäläistaustaisia. He ovat yhdistyksien asiakkaita, heitä kiinnostaa lastensuojeluun liittyvät asiat. Valitsin sen kohderyhmän, koska heillä on oma kiinnostus lastensuojeluun ja tuovat esille paljon tutkittavia tietoja. Opinnäytetyön suunnitelman hyväksymisen jälkeen tein sopimuksen opinnäytetyöstä työelämäntahon kanssa. Sopimukseen kuuluu haastateltavien valinta yhdistyksistä ja tutkimuslupa. Ennen haastattelua Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liiton viestintäkoordinaattori lähetti omille asiakkailleen ja yhdistyksilleen sähköpostitse minun tutkimukseni tiedot. Viisi haastateltavaa otti yhteyttä sähköpostitse minuun. Sitten sovimme jokaisen henkilökohtaisen tapaamiseen liiton puolella. Haastattelin tutkimusta varten viisi henkilöä, joka pidettiin heinä-elokuussa 2015 vuonna. Haastattelu kesti noin 45–60 minuuttia Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitossa.

Haastattelurungon kysymykset tein suomen sekä venäjän kielillä samalla lomakkeella. Tiedon säilyttämisen vuoksi nauhoitin haastattelutilanteet haastateltavan

suostumuksella. Ennen haastattelua pidin harjoitushaastattelun Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liiton edustajan kanssa mahdollisten ongelmien havaitsemiseksi lomakekyselyissä. Haastattelukysymykset voivat koskea seuraavia asioita kuten asenteet ja arvot, sosiaaliset suhteet. Haastattelunkysymykset oli esitettävä kielellä, jonka haastateltavat ymmärtävät. (Pehkonen 2012, 3-5.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen suosituimpia aineistonkeruutapoja ovat Suomessa erilaiset haastattelut, erityisesti teemahaastattelu. Teemahaastattelun perusideana on selvittää, mitä joku ajattelee jostakin tietystä asiasta. Tällöin on helppointa kysyä asiasta häneltä itseltään. Teemahaastattelussa tutkija ja haastateltava käyvät keskustelua tutkimukseen liittyvien teemojen kautta, ja näin saadaan tutkimusaineisto. Teemahaastattelun kysymykset eivät tyypillisesti ole tarkkaan muotoiltuja etukäteen eikä niiden järjestys ole välttämättä sama kaikille haastateltaville. (Eskola & Vastamäki 2007, 25–27.)

Muita haastattelun muotoja ovat esimerkiksi strukturoitu eli lomakehaastattelu, jossa kysymysten muotoilu ja järjestys ovat aina kaikille haastateltaville sama. Myös vastausvaihtoehdot ovat ennalta määräytyt. Puolistrukturoitu haastattelu poikkeaa strukturoidusta siten, että kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastaajat eivät saa valmiita vastausvaihtoehtoja. Kysymykset ovat siis avoimia ja haastateltavat vastaavat niihin omin sanoin. (Eskola & Vastamäki 2007, 25–27.)

Haastattelurungon kysymysten avulla pohdin tutkimusongelmia, esimerkiksi mitä haastateltavat ymmärtävät lastensuojelun periaatteista ja laista. Miten vanhemmat ymmärtävät lapsen edun ja vanhemmuuden velvollisuudet. Kysyin heidän tietojaan huostaanotosta ja palvelujärjestelmästä, haastateltavien näkemyksiä lastensuojelun periaatteista ja vanhempien eroavia näkökulmia lasten kasvatuksesta ja vanhemmuudesta Suomessa.

6.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Olen käyttänyt aineiston käsittelyssä aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jolla pyritään saamaan tutkittavan ilmiön kuvaus tiivistettyyn ja yleiseen muotoon. Aineistoanalyysit valittiin tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaan. Analyysivaiheessa pyrittiin sulkemaan pois kaikki aikaisempi tutkimustieto, jotta se ei vaikuttaisi analyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–108.) Aineisto pilkotaan ensin osiin, listataan ja ryhmitellään ala- ja yläluokkiin, joiden avulla luodaan käsitteet. Tutkimusasetelma ja teoreettiset käsitteet vaikuttavat vääjäämättä tutkijan tekemiin kuvauksiin ja jäsennyksiin. (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 19.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysiä tehdään pitkin tutkimusprosessia; aineistoa voidaan siis osittain kerätä ja analysoida samanaikaisesti (Hirsjärvi 2004, 211).

Aineiston käsittelyn aloitin litteroimalla nauhoitetut haastattelut. Litteroin kaikki haastattelut sanasta sanaan. Litterointi auttaa kokoamaan aineiston, mitä teemoja tai luokkia heidän aineistostaan tulee esille. Venäjäksi tehdyn haastattelun litteroin suoraan venäjäksi, että väärin käännöksen oikeellisuuden ei vaikutta tutkimustulokseen. Yhdistin litteroidut vastaukset teemojen ja tarkentavien kysymysten alle, koodaamalla eri vastaajien vastaukset eri väreillä. Analyysivaiheessa olen selvinnyt, miten ongelmat olisi oikeastaan pitänyt asettaa. Ensisijaisesti aineiston kuvaamisen minkälaisia tietoja saadaan. Sitten käytin aineiston luokittelemisen ja yhdistämisen pyrkivää lähestymistapaa.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on aineiston pelkistämistä, jolloin aineistosta karsitaan epäolennainen informaatio. Aineistolähtöisen sisällönanalyysissa tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta toiminnan logiikka tai jokin tyypillinen kertomus. Aineiston pelkistäminen tarkoittaa aineiston pilkkomista osiin. Tämän jälkeen aineisto ryhmitellään uudelleen sen mukaisesti, mihin tutkimuksessa ollaan vastaamassa. Ryhmittely voi tapahtua ominaisuuksien, piirteiden tai käsitysten mukaan, joita löytyy analyysiyksiköstä. (Vilka 2005, 140.)

Aineiston luokittelu on olennainen osa analyysia. Se luo pohjan tai kehyksen, jonka varassa haastatteluaineistoa voidaan myöhimmin tulkita sekä yksinkertaistaa ja tiivistää. Voimme vertailla aineiston eri osia toisiinsa tai tyyppitellä tapauksia. Yhdistely löytää luokkien esiintymisen välille joitakin säännönmukaisuuksia tai

samankaltaisuuksia. Aineiston esittäminen ja analyysitapa voidaan käyttää mm. laskeminen, asteikointi, teemoittelu ja alaryhmien analysointi. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 147, 149, 153.)

Alustavassa tutkimustuloksessa kartoitin onko venäläistaustaisilla vanhemmilla ennakkoluuloja lastensuojelusta mitä usein esitetään venäläismediassa. Mitä vanhemmat hahmottavat lastensuojelusta, olen selvittänyt vanhempien tietämättömyyttä, tietoisuutta, pelkoja ja ennakkoluuloja lastensuojelun palveluista periaatteista ja huostaanoton perusteista. Pohdin venäläistaustaisten vanhempien luottamusta suomalaisiin lastensuojeluviranomaisiin.

Kokosin aineistosta esiin nousevat asiat kuten kulttuuri erot, toisen kulttuurin ymmärtäminen, kulttuuriin liittyvät kysymykset, luottamussuhde, kieliongelmat, maahanmuuttoon liittyvät tekijät.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Taustatiedot

Tätä opinnäytetyötä varten haastattelin viittä vanhempaa, joista neljä oli naista ja yksi mies. Haastateltavat olivat iältään 29–41-vuotiaita Uudellamaalla asuvia vanhempia. Haastatteluhetkellä he olivat asuneet Suomessa 10 vuodesta 13 vuoteen. Haastateltavista kolme on saanut koulutuksen Suomessa ja 4 Venäjällä. Heistä on kolme ammattikorkeakoulutettua ja kaksi ammattikoulutettua, kolme heistä on saanut koulutuksen Suomessa. Kaikki haastateltavat olivat muuttaneet Venäjältä Suomeen paluumuuttajina tai avioliiton vuoksi.

7.2 Mahdollisia haasteita suomalaisen lastensuojelun palveluissa

Vanhempien haastatteluista ilmenee monenlaisia haasteita, joita maahanmuuttajataustainen perhe kohtaa Suomessa. Ne ovat puuttuvaa tietoa lastensuojelusta ja lastensuojelun periaatteista, ennakkoluuloja ja viranomaispelkoa, luottamusongelmia.

7.2.1 Ymmärrys lastensuojelusta ja lastensuojelun periaatteista

Vanhempien haastatteluista ilmenee erilaisia käsityksiä, joita venäläistaustaisilla oli lastensuojelun palveluista ja periaatteista. Melkein kaikki haastateltavat ymmärsivät, että lastensuojelutyön ensisijaisena tavoitteena on tukea lapsia ja perheitä, jotta lapset voisivat elää omassa kodissaan. Vanhemmat tiesivät, että lastensuojelu on laaja organisaatio ja siihen kuuluu monia toimistoja, kuten perheneuvola, nuorisotalo ja niin edelleen. Tosin yksi haastateltava totesi, että lastensuojelun tehtävä on vain lapsen huostaanotto.

Lastensuojelu tekee vain lapsien huostaanottoja. Avohuollosta ja ehkäisevästä lastensuojelusta en kuullut mitään. Ajattelen, että se on liikaa ja se on tapa pelotella.

Haastateltavilta kysyttiin, minkälaisia assosiaatiota tulee, kun kuulette lastensuojelusta. Haastateltavat vastasivat että

Huolehtii lapsista.

Lastensuojelu on lapsen huostaanotto, mutta ymmärrän, että ilman syytä ei huostaan oteta.

Tulee vain negatiivisia assosiaatioita lastensuojelun kuulemisesta.

Lastensuojelu auttaa.

Lastensuojelu suojelee lapsien oikeuksia.

7.2.2 Tietoisuus lastensuojelun palveluista

Tarkkaa ymmärrystä lastensuojelun palveluista vanhemmilla ei ollut. Heillä oli vaikeuksia vastata kysymyksiin kuten mitä te tiedätte lastensuojelun avohuollosta, mitä te tiedätte ehkäisevästä lastensuojelusta. Vaikka kaikki kysymykset oli käännettyt ja minä yritin helpottaa selventämällä, mitä tämä palvelu tarkoittaa. Siitä huolimatta haastateltavat eivät vastanneet näihin kysymyksiin kokonaan, paitsi yksi haastateltava oli orientointunut lastensuojelun palveluissa hyvin.

Kyllä, olen kuullut ehkäisevästä lastensuojelusta ja avohuollosta, mutta en osa sanoa, miten he toimivat.

En tiedä mitään.

Avohuolto yrittää auttaa perheen ongelmissa. Se on hyvä, mutta miten he toimivat. Yksi työntekijä seuraa ja sitten päättää sabluunan mukaan. Heillä ei ole tarpeeksi resursseja ja ovat hyvin kuormitettuja. Sen takia he yrittävät tehdä päätöksiä nopeammin. Eli ei ole riittävästi työntekijöitä ja rahoitusta. Ehkäisevää lastensuojelua ei ole riittävästi järjestetty ja ongelma tulee alhaalta ylös. Siellä ei tarvitse isoa rahoitusta. Heidän pitää levittää omaa esitettä. He tekevät huonosti omaa työtä. Tämän työ tehdään päiväkodeissa, mutta siellä lastentarhanopettajat vaihtuvat paljon ja he eivät keskustele vanhempien kanssa. Siellä on paljon paperityötä noin 70 ja 30 prosenttia lasten kanssa. Opettajalla ja lapsella ei ole kontaktia.

7.3 Ennakkoluuloja ja viranomaispelko

Haastateltavilta kysyttiin yleisistä ennakkoluuloista, joita Kopylovan mukaan on esitetty venäläismediassa lastensuojelua kohtaan. Tällaisia ovat esimerkiksi seuraavat mediassa kiertäneet väitteet: Miten lastensuojelu voi huostaanottaa lapsen perheestä pelkästään nimettömän ilmoituksen perusteella. Lastensuojelu ei salli vanhempien puhua äidinkieltä lapsen kanssa. Lastensuojelun päätarkoituksena on huostaanottaa lapsi ja siirtää suomalaiseen sijaishuoltoon ja hankkia itselleen työtä. Jos lapsi on huostaanotettu perheestään, silloin hän ei koskaan tule takaisin perheeseen. Lastensuojelun työntekijöiden kanssa on mahdotonta sopia asioista. Sosiaalityöntekijät eivät pidä venäjänkielisistä asiakkaista ja soveltavat tiukempia toimenpiteitä. Saadut tiedot sinusta rekisteröidään ja milloin tahansa voidaan käyttää argumentteina sinua ja lastasi vastaan. (Kopylova 2011, 8.)

Haastateltavat vanhemmat eivät suurimmaksi osaksi vahvistaneet näitä lausuntoja. He vastasivat yleensä sanalla ”ei”. Paitsi toteamukseen, saadut tiedot sinusta rekisteröidään ja milloin tahansa voidaan käyttää argumentteina sinua ja lastasi vastaan, neljä haastateltavaa vastasivat ”kyllä”. Muihin toteamuksiin oli yksi haastateltava samaa mieltä, kaikki ylikorostettu väitteisiin.

Vanhemmat tuntevat roolinsa vanhempina muuttuneessa perheessä.

Joskus minä en tiedä mitä voin tehdä, kun lapsi ei kunnioita aikuista. Lapsen pitää kunnioittaa omia vanhempiaan. Lapsi ei voi manipuloida vanhempiansa ja tässä tapauksessa lastensuojelu on manipuloinnin väline lapsen käsissä.

Haastateltavilta kysyttiin, mihin lähteisiin heidän tietonsa lastensuojelusta perustuu ja he kertoivat saavansa tiedon yleensä suomalaisesta lastensuojelusta venäläisestä TV:stä, tuttavilta, venäläisestä keskustelufoorumista, sukulaisilta, neuvoloista ja suomalaisesta mediasta. Haastateltavat kertoivat, että venäläisestä mediasta yleensä tulee liian negatiivisia tietoja. Haastateltava kertoi saavansa venäläisestä foorumista sekä negatiivisia että positiivisia palautteita.

Olen saanut tietoja enemmän venäläisestä mediasta, sitten tuttavilta. Suomalainen media ei ole riippumaton.

Haastateltavilta kysyttiin, mitä he ajattelevat hyväksytyistä tai tahdonvastaisista huostaanotoista. Haastateltavien vastaus tähän kysymykseen osoitti, että haastateltavat eivät ymmärrä, että huostaanotto voidaan hyväksyä tai toteuttaa tahdonvastaisesti. Vaikka kaikki kysymykset kysyin venäjäksi, olen selittänyt, miten tämän ilmiö ilmenee. Moni haastateltava ei tajunnut, että huostaanoton voi tehdä vanhempien luvalla.

Oikeudenkäynti on oikeudenkäynti, johon luotan ja kunnioitan. Jos huostaanotto on tehty hyväksytysti, siihen ei ole mitään sanomista. Eli se on näin.

Perheen eroaminen on vahva stressi. Mutta rakkaus ja lapsesta huolehtiminen on etu sijalla.

Jos se on objektiivinen sitten ok. Mutta olisiko objektiivinen. Maahanmuuttajien tilanne voidaan arvioida väärin ja siten tehdä väärää päätöksiä. Pitää ymmärtää lapsen kulttuurinen ja kielellinen kehitys. Vanhempia voidaan ymmärtää väärin, koska äidinkieli ei ole suomi. Kasvatuksen ja rangaistuksen metodit ovat erilaiset suomalaisessa ja venäläisessä kulttuurissa. Esimerkiksi venäläiset lapset ovat vilkkaampia kuin suomalaiset lapset. Venäläisessä kulttuurissa vilkas lapsi on Suomessa hyperaktiivinen.

Tässä kohdassa vanhempien vastauksessa on huoli lasten sopeutumisesta suomalaiseseen päiväkotiin tai kouluun.

Lapsi voi manipuloida vanhempansa, sen vuoksi voidaan huostaanottaa. Jokaisen täytyy tietää oma paikkansa. Lapsen täytyy kunnioittaa vanhempiansa.

Haastateltava pelkää vanhemman roolinsa muuttuvan.

7.4 Luottamuksen haasteet

Haastateltavilta kysyttiin, luotatteko lastensuojelun viranomaisiin? Voisitteko suositella tuttaville lastensuojelun palveluja kriisitilanteissa? Haastateltavien vastaukset erosivat toisistaan.

Kyllä, luotan täysin. Kyllä, olisin hakenut apua sieltä.

Kyllä luotan, mutta en 100 prosenttisesti, kannattaa aina miettiä mitä kertoo itsestään. Kyllä, foorumissa on positiivisia palautteita.

Minä en luotta lastensuojelun viranomaisiin. He etsivät vain negatiivisia asioita sinusta. Ei, en suosittelen. Tämä organisaatio lähestyy yhdestä suunnasta. He tarvitsevat syyn. Pitää pysyä kaukana tästä organisaatiosta.

Kyllä, luotan. Voin suositella, riippuu tilanteesta.

Lapselle se on kovaa stressiä. Avohuolto on parempi vaihtoehto, lapsi ei ole orpo, vain kriittisessä tilanteessa. Kun perhe on enemmän tai vähemmän normaali, huostaanottoa ei saa tehdä. Monet työntekijät tekevät työtä ilman sielua. Huostaanottoa tekee sosiaalityöntekijä, joka ei tunnista perhettä. Sosiaalityöntekijä tekee huostaanoton tiedon perusteella, jonka on saanut toiselta työntekijältä. Luotan, mutta haluaisin tietää, että työntekijä työskentelee sydämellä, yleensä heille tämän on rutiini. Usein eivät halua ottaa vastuuta, vaan siirtävät vastuun toiselle virkailijalle.

Suosittelen, jos sitä tarvitaan.

Haastateltavilta kysyttiin, luotaisitteko paremmin työntekijään, jos olisi venäjänkielinen lastensuojelun työntekijä. Tähän kysymykseen kaikki haastateltavat vastasivat myönteisesti. He korostivat, että ymmärrystä ja luottamusta olisi enemmän asiakkaiden ja työntekijöiden välillä omalla äidinkielellä.

Olisi paremmin. Olisin avointa ja nopeampaa.

Kyllä, tietysti olisi helpompi ymmärtää. Tulisi luottamus äidinkielellä.

Luottaisin enemmän elämän kokemukseen Venäjällä. He ymmärtävät paremmin dialogia äidinkielellä ja kokemuksella. Suomalaiset eivät. Mentaliteetti on erilainen. Heidän pitää toimia avoimemmin. Työntekijöiden täytyy ottaa vastuuta enemmän.

Kyllä, tietysti ymmärretään enemmän. Hänen pitäisi ymmärtää paremmin käsityksiä ja erilaisuutta.

Olisi enemmän luottamusta. Lastensuojelun asiakkaat odottavat apua enemmän tulkilta kuin suomalaiselta työntekijältä, koska tulkki on yleensä samasta kulttuurista ja voi ymmärtää meitä. Me emme voi sanoa ei. Ei ole käsitystä suomalaisesta järjestelmästä. Emme ymmärrä miten yhteiskunnan järjestelmä toimii. Ei ole halua hakea tietoja. Suomalaiset tukeutuvat omaan negatiiviseen kokemukseen. Esimerkiksi he rankaisivat liian kovaa omia lapsia 1960-luvulla.

8 POHDINTAA

8.1 Yhteenveto ja johtopäätökset

Opinnäytetyössä tarkastellaan venäläistaustaisten maahanmuuttajien käsityksiä lastensuojelusta suomalaisessa yhteiskunnassa. Asioita tarkastellaan sellaisten vanhempien näkökulmasta käsin, jotka eivät ole olleet lastensuojelun asiakkaana. Halusin kartoittaa mahdollisia haasteita venäjänkielisten maahanmuuttajataustaisten lastensuojelun asiakuudesta. Opinnäytetyössä kuvataan haastattelujen perusteella, millaisia pelkoja, ennakkoluuloja ja luottamushaasteita vanhemmilla on lastensuojelua kohtaan.

Haastattelujen pohjalta kertyneet havainnot ovat yhdensuuntaisia aiempien tutkimuksen kanssa. Tämän tiedon avulla voi tehdä seuraavat johtopäätökset:

Venäjänkielisillä maahanmuuttajilla ei ole oikeata käsitystä lastensuojelusta ja lastensuojelun työtavoista. Venäjänkielisten maahanmuuttajataustaisilla on haasteita, kuten tiedon puuttuminen lastensuojelun palvelujärjestelmästä, vanhempien rooli uudessa yhteiskunnassa, pelkoja ja ennakkoluuloja viranomaisia kohtaan. On myös kulttuurieroihin liittyviä haasteita, kuten kieleen ja vuorovaikutukseen liittyvät haasteet. Tähän liittyy luottamuksen puuttuminen suomalaisia työntekijöitä kohtaan vuorovaikutuksen haasteiden takia. Haastateltavat toivat esiin käsityksen siitä, että maahanmuuttajayhteisöt suhtautuvat huostaanottoihin kielteisesti.

Haastattelujen perusteella saadut tiedot todistavat aiempien tutkimusten havainnot Suomessa asuvista venäjänkielisistä maahanmuuttajataustaisista. Katiskon (2013) tutkimuksessa todetaan vanhempien kantavan huolta lastensa sopeutumisesta päiväkotiin ja kouluun. Katiskon tutkimuksen tuloksien mukaan lastensuojelun perhetyö ei tavoita maahanmuuttajaperheitä. Lastensuojelua ei nähdä maahanmuuttajien keskuudessa vanhemmuutta tukevana, vaan kontrolloivana

tahona. Vanhemmille tiedottaminen lastensuojelusta ja oikeuksista tutustua lastensuojeluasiakirjoihin on puutteellista.

Yhtäläisyyksiä olivat sellaiset havainnot, kuten venäjänkielisten viranomaispelko, tiedon puute lastensuojelusta, vanhemmuushaasteet ja vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat.

Anis toteaa, että maahanmuuttajien erityiskysymyksiä ovat kieleen, kulttuuriin ja valtakunnan toimintaan liittyvät ymmärtämisvaikeudet, kokemukset arkipäivän rasismista sekä perheen ja yhteisön merkittävä, osin ristiriitainen rooli. Perheen ja kulttuurisen yhteisön merkitys on tärkeää arvioida lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja kulttuurisen identiteetin kehittymisen näkökulmasta. (Anis 2008, 7–8.)

Tässä opinnäytetyössä vanhempien haastatelluissa nousi yksimielisesti esiin toive, että lastensuojelussa olisi työntekijöitä asiakkaan omasta kulttuurista. Luottamukseen vaikuttavat kieli ja kulttuurin tunnistaminen sekä tiedot palvelujärjestelmästä. Asiakkaiden on usein helpompi puhua omaa kulttuuria ja kieliryhmää edustavalle työntekijälle, joka ymmärtää helpommin vuorovaikutuksen merkitykset. Ammattilaisten kulttuurinen moninaisuus vähentäisi tulkintojen virheriskiä ja toisi kriittistä näkökulmaa valtakulttuurin näkökulmasta toteutettuihin käytäntöihin (Anis 2008, 49).

Lastensuojelun kannattaa ottaa huomioon yhtenä tiedottamiseen liittyvänä haasteena se, että asiakkaille pitää tiedottaa lastensuojeluun liittyvät toimenpiteet niin, että he voisivat ymmärtää, mitä heille tarjotaan. (Heino 2008, 62.)

Aineiston keruun jälkeen tein yhteishavainnoinnin kaikista haastatteluista. Huomasin viidestä haastateltavasta kaksi henkilöä, joiden vastaukset olivat tunteellisempia kuin toisten haastateltavien vastaukset. Yksi haastateltava vastasi erittäin myönteisesti, toinen erittäin kielteisesti lastensuojeluun liittyviin kysymyksiin. Tämä pakotti minut miettimään tätä ilmiötä. Haastateltava, joka on vastannut positiivisesti kaikkiin kysymyksiin, tunnisti oman lastensuojelun tarpeensa käynnin johdosta. Haastattelussa hän on kertonut omista ennakkoluuloista, peloista ja

odotuksista ennen lastensuojelun asiakkuutta. Miten nämä ennakkoluulot, pelot ja odotukset ovat muuttuneet asiakkuuden jälkeen. Lastensuojeluselvityksen jälkeen haastateltavalle on jäänyt todella hyvä mielikuva työntekijöistä, lastensuojelusta ja lastensuojelun työtavoista. Nyt haastateltava on luottanut täysin lastensuojeluun ja ennakkoluulot ovat hävinneet lastensuojelua kohtaan.

Toinen haastateltava on syyttänyt lastensuojelua syrjinnästä venäläistaustaisia maahanmuuttajia kohtaan. Haastateltavalla on todella heikko suomen kielen taito, pitkä työttömyys yli 10 vuotta. Suomalaisesta yhteisöstä ja asumisestaan Suomessa hän on kertonut hyvin negatiivisesti. Vaikka kaikki haastateltavat ovat asuneet 10–13 vuotta Suomessa, heidän integroitumisensa suomalaiseen yhteiskuntaan on erilainen. Nämä haastateltavat, jotka ymmärtävät lastensuojelun palvelujärjestelmän arvoja ja periaatteita ja huostaanoton perusteita, ovat hyvin integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan. Sitä vastoin he, jotka eivät tunnusta lastensuojelun arvoja ja periaatteita, eivät tunne sosiaalialan palvelujärjestelmää, eivät ole integroituneet ihmisiä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Katiskon tutkimuksessa käsitellään lastensuojelutyötä maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa. Hän analysoi sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä lastensuojelun työprosesseista asiakkaan ollessa maahanmuuttajaperhe. Lähtökohdana perhekeskeisessä kotoutumisessa on ymmärrys perheen ja läheisten ihmissuhteiden merkityksestä keskeisenä hyvinvoinnin lähteenä ja tukena. Kotoutuva perhe joutuu monenlaisten muutospainoiden kohteeksi, kun perheenjäsenten erilaiset roolit, arvostus ja kasvatuseriaatteen kyseenalaistuvat. (Ekholm & Katisko 2012, 8–9.)

Toinen opinnäytetyöni kysymys oli mikä tai kuka vaikuttaa vanhempien näkemyksiin ja käsityksiin lastensuojelusta Suomessa. Haastateltavat totesivat, että saavat tietoja sekä venäläisestä että suomalaisesta mediasta ja tuttavilta. Mutta ensisijaisesti vanhempien näkemyksiin lastensuojelusta Suomessa vaikuttaa oma kulttuurinen tausta. Eli miten venäläistaustaiset vanhemmat hahmottavat venäläisen lastensuojelun toimintaan, siitä tulee käsitykset suomalaisesta lastensuojelusta.

Harjoittelun aikana Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitossa kartoitettiin kyselyn avulla, mitä venäjänkieliset tietävät Mannerheimin Lastensuojeluliitosta. Kysely oli sijoitettu venäläisten sosiaaliseen mediaan (vk.com). Vk.com on erittäin suosittu mediasivu venäläistaustaisten keskuudessa, ja se on vastine Facebook-sivustolle Suomessa. Vastauksissa väitettiin, että ”puskaradio” eli tuttavilta tai ystävilta saatua tietoa on iso määrä. Venäläistaustaiset maahanmuuttajat eivät saa tietoja palveluista tarvittavassa määrässä. Yli puolella vastaajista ei ollut oikeaa käsitystä, mikä on Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja mitä se tekee.

8.2 Kehittämissideoita

Olisi pohdittavan tutkimuksen perusteella, miten lastensuojelua voi kehittää vastaamaan paremmin venäjänkielisten maahanmuuttajien tarpeita, jotta voitaisiin välttää tilanteiden pääsemistä vakaviksi. Silloin venäläiskielisten vanhempien luottamus kasvaa lastensuojelun kohtaan.

Viime vuosina venäjänkielisten lastensuojelun maahanmuuttaja-asiakkaiden määrä on kasvanut, kun suomalainen yhteiskunta on muuttunut monikulttuuriseksi. Haastattelujen pohjalta voidaan mainita venäjänkielisten työntekijöiden tarve suomalaisessa palvelujärjestelmässä ja tiedottamiseen liittyvät tarpeet. Lastensuojelun luottamus venäjänkielisiin työntekijöihin lisäisi myös venäjänkielisten maahanmuuttajien luottamusta lastensuojelun viranomaisiin. Venäjänkielisiä työntekijöitä voidaan opastaa omaa erityisosaamista hyväksikäyttäen monikulttuurisessa lastensuojelussa ja estää väärin ymmärrystä.

On selvästi tarvetta järjestää lisää helposti tavoitettavia palveluja venäjänkielisille maahanmuuttajille. Voitaisiin esimerkiksi rakentaa yhteistyötä kiinnostavien venäläisten yhdistysten ja lastensuojelun tai Mannerheimin lastensuojeluliiton välillä. Ollessani harjoittelijana Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitossa siellä toteutettiin yhteistyötä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa. Yhteistyön tarkoitus oli muun muassa toimiminen asiantuntijatahona (neuvonta), tiedottaminen

yhteistyöstä omissa verkostoissaan sekä osallistuminen asiantuntijaryhmän toimintaan kokemuksen vaihtoa varten, mahdollinen osallistuminen yhteistyöhön puitteissa järjestettäviin paneelikeskusteluihin ja seminaareihin.

Venäjällä, huostaanoton käsite sisältää ajatuksen vanhempien oikeuksien menettämisestä. Myös yhteishuoltajuuden käsite on vieras. Viranomaispelko myös tulee venäläisen lastensuojelun toimenpiteistä ja työtavoista. Venäjällä huostaanotto on viimeinen toimenpide lastensuojelussa. Huostaanoton sisältöä pidetään enemmän rankaisevana toimenpiteenä. Venäläisen lastensuojelun periaatteena on perheen etu verrattuna suomalaisen lapsen etuihin. Huostaan otettu lapsi ei koskaan palaa biologisille vanhemmilleen. Biologisten vanhempien tiedot pidetään salassa lapsilta ja huostaan otetun lapsen tiedot myöskin salataan biologisilta vanhemmilta. Lastensuojelun pitää ymmärtää, että ensisijaisesti venäläis-taustaisille maahanmuuttajille lastensuojelun asiakkaana oleminen heikentää heidän vanhemmuuden käsitteitä.

Ehkäisevää lastensuojelutoimintaa kannattaa kehittää ymmärrettäväksi vanhemmille. Venäjänkieliset maahanmuuttajataustaiset vanhemmat ovat omassa pienyhteisössä. Ymmärtämistä tulee myös venäjänkielisten työntekijöiden kautta luottamuksen ja vuorovaikutuksen myötä. Pelkotilanteet tulevat tiedon puutteesta. Aniksen mukaan viranomaispelon lieventämiseksi voi lisätä tiedottamista lastensuojelusta venäjänkielisten yhteisössä (Anis 2008, 33).

8.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuden edistämiseksi on tärkeää se, että luotettavuuden tarkastelu voidaan liittää luontevasti omaan tutkimukseen ja sen lähestymistapaan. Luin erilaisia luotettavuusarviointeja, jotka soveltuvat hyvin omaan tutkimukseeni ja sen lähestymistapaan. Luotettavuuskriteerit ovat sovellettavuus tutkimusaineiston sisällön kuvailu, jonka avulla lukija voi päätellä, kuinka paljon tutkimuksen päätöksiä voi soveltaa muihin tutkimuskohteisiin. Totuudellisuus on sitä, kuinka paljon tutkijan johtopäätökset vastaavat tutkimuskohteen todellista tilaa. Luotet-

tavuutta lisäävät tutkimustulosten luotettavuuden arviointi esimerkiksi vertaispalauteen avulla, tutkimustulosten arvioiminen osallistujan kanssa sekä ajallisesti pitkitetty tutkimus analyseineen, asiasta tutkimuspäiväkirjan pitäminen. Asia voidaan vahvistaa aiemmin tehdyistä luotettavista tutkimuksista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141–142.)

On uskottavaa, kun tutkijan omat ennakko-odotukset ja johtopäätökset oikeellisuudesta ovat subjektiivisia sekä objektiivisia ja tutkijan oma persoona on mukana tutkimuksessa, mutta hänen tulee säilyttää neutraali ote tutkimuksen löydöksiä kohtaan (Willberg 2009, 7). Omat ennakko-odotukset tutkimuksesta olivat, että haastateltavilla olisi enemmän ennakkoluuloja, pelkoja ja negatiivisia käsityksiä lastensuojelusta.

Tutkijana jouduin jatkuvasti pohtimaan erilaisia eettisiä kysymyksiä läpi tutkimusprosessin. Tutkimuksessa haastateltavien määrän huomioiminen on tärkeää, jotta tutkimus olisi eettisesti kestävä. Eettisyyttä oli ottaa huomioon anonyymius aineiston keräämisessä ja tallentamisessa sekä tulosten julkistamisessa. Tallenteet ja niistä litteroitu teksti on hävitetty tulosten julkaisemisen jälkeen. Tutkijan tehtävänä on jo tutkimuksen alussa selkeyttää tutkittaville muun muassa se, miksi hän on alkanut tutkia kohteena olevaa asiaa tai ilmiötä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 128–129). Tutkittavilta henkilöiltä edellytettiin asiaan perehtymistä, jonka jälkeen suostumus on annettu. Tutkittaville kerrottiin tutkimuksen tavoitteet, sekä tutkimukseen liittyvä anonyymius. Tutkittavilla oletettiin olevan kykyä ymmärtää tutkimuksen tavoitteita ja tutkittavien panoksen tutkimukseen.

Tutkimukseni luotettavuutta on voinut haitata se, että olen kääntänyt venäjän kielestä sanasta sanaan litteroidut haastattelut suomeksi. Se vaati paljon miettimistä, koska jos olisin kääntänyt suoraan, varmaankaan kukaan lukija ei olisi ymmärtänyt tekstin sisältöä. Yritin kääntää litteroidun tekstin niin, että lukija ymmärtäisi sisällön. Käännetyistä tekstistä eivät kuitenkaan välity kaikki alkuperäisen tekstin sävyt.

8.4 Ammatillinen kasvu

Ammatillinen kasvu tarkoittaa minulle koko ajan kehittyvää prosessia. Tämä prosessi on kestänyt ammattikorkeakoulun sosiaalialan valinnasta koko opiskelun ajan. Vuosittain tulee ammatillista identiteettiä lisää tällä alalla. Ammatillisen kasvun prosessissa tulee aina kysymyksiä, joihin vastaamalla olen kasvanut. Kysymykset alkoivat kysymyksistä: mikä on sosionomi, mitä sosionomi tekee, millä alalla haluan työskennellä ja missä en. Tällaiset kysymykset ovat työntäneet minua eteenpäin.

Tulevana sosionomina olen lisännyt omaa osaamista asiakkaiden palvelussa, kuten ihmisten kunnioitus ja toimintakyvyn laaja-alainen vahvistaminen ja tukeminen. Olen saanut hyödyllistä kokemusta sekä uusia taitoja ja työtapoja koulun luennoista ja harjoittelujen aikana. Sosionomin ydinosaamista on yhteiskunnallinen tietoisuus, sosiokulttuurinen osaaminen, eettinen perehtyneisyys, kuten myös palvelujärjestelmän kehittäminen. Olen hyödyntänyt aikaisempia kokemuksiani edellisistä harjoittelupaikoista sekä vahvistanut ryhmänohjaustaitojani.

Sosionomi toimii monipuolisessa ammatissa joustavasti asiakkaan arjessa, yhteisöissä ja yhteiskunnan muuttuvissa tilanteissa. Työtä tehdään erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa, jolloin keskeinen työväline vahvan ammatillisen perusosaamisen lisäksi on sosionomin oma persoona. Sosionomina minun pitää aina olla yhteistyökykyinen, myötäelävä ja innovatiivinen.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston julkaisussa mainitaan sosiaalialan eettisen osaamisen, tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden edistäminen sekä pyrkimys huono-osaisuuden ehkäisemiseen. Sosionomi edistää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukee palvelujärjestelmiä ja niihin liittyvän juridiikkaan sekä osallistuu palveluiden kehittämiseen ja tuottamiseen. Sosionomi (AMK) osaa tukea kansalaisten osallistumista ja kykenee osallistumaan vaikuttamistyöhön yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010, 2.)

Opinnäytetyön prosessin toteutuminen on ollut minulle tärkeä ammatillisessa kasvussa. Opinnäytetyön prosessi vaatii yhdistämään aikaisemman tietoni, persoonani ja alaan liittyvän teorian ja olen havainnoinut myös monikulttuurisuusryhmien tarvetta suomalaisessa yhteiskunnassa. Olen oppinut tärkeitä työskentelytapoja harjoitteluaikoina, kuten vuorovaikutusta asiakkaiden kanssa, ymmärrystä asiakkaiden tarpeista, luottamuksen rakentamista, eettistä suhtautumista asiakkaaseen. Opin antamaan palautetta sekä vastaanottamaan sitä. Maahanmuuttajien arjessa sosiaalialan työssä opin erityisosaamista, kuten kulttuurien tuntemista ja käytäntöjen tuntemusta.

Opinnäytetyöprosessini alkoi ideoinnista ja ammatillisuusopintojen aikana. Oppimisprosessin aikana vaikeimmalta tuntui aiheen rajaaminen. Kykeneminen rajaamaan tutkittavaa aihetta koska aiheen voi tutkia syvästi ja objektiivisesti. Pohdin itseäni ja omaa osaamistani myös sosionomikompetenssien kautta lastensuojelun näkökulmasta. Prosessin aikana olen oppinut käytännön tutkimuksen perusteet ja opinnäytetyö on tuottanut uutta taitoa, jota voidaan hyödyntää työssä ja palvelujen kehittämisessä. Ammatilliseen kehittymiseeni liittyy asiakkaiden tarpeiden tunnistaminen ja tukeminen. Tutkijana, fokus ongelmaan ja toissijaista ongelmaa pitää määritellä ja niiden vaikutuksia toisiinsa. Tavoitteena on arvioida tilanteita kriittisesti ja analyttisesti. Ammatillisesti tulee osata tehdä toteuttamiskelpoisia ratkaisuja ja edistää niiden kehittämistä. Tutkijana oli tärkeää myös muodostaa haastatteluun kysymyksiä, jotka vastaavat tutkimuksen ongelmaan. Tutkimuksen eettisyys pitää tunnistaa kohderyhmässä.

Opinnäytetyössäni perehdyin suomalaiseen lastensuojelu palvelujärjestelmään, lakiin ja maahanmuuttajien oikeuksiin lastensuojelussa, sekä venäläislastensuojelun palvelujärjestelmään liittyvää lakia. Tutkimuksessani arvioin monikulttuurista työtä ja sen kehittämistä sosiaalityössä. Tutkijana täytyi kartoittaa venäläistaustaisten tiedot lastensuojelusta ja kulttuurien eroavaisuudet vanhemmuudesta ja lasten arvoista. Tuon esille venäläistaustaisten tarpeita liittyen lastensuojeluun. Tutkijana perehdyin kotoutumisprosessin eri vaiheisiin ja yksilölliseen prosessiin.

Mielestäni oma maahanmuuttajataustani on auttanut luomaan luottamusta haastateltavien kanssa. Voin kuitenkin todeta, että jouduin pohtimaan mahdollisesti

eettisesti haastavia vuorovaikutustilanteita ja viestejä, jotka tulivat esille haastattelun aikana. Tutkimuksessani oli tärkeää tunnistaa omat asenteet ja ennakkoluulot lastensuojelua kohtaan. Tiedostamalla oman kulttuurisen taustan ja ennakkosenteen vaikutukset omaan tutkimukseen, ymmärtämällä maahanmuuton vaikutuksen ihmisen psyykkiseen ja sosiaaliseen olotilaan oli helpompaa kohdata haastateltavia.

LÄHTEET:

- Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling, Ismo 2005. Johdanto. Teoksessa: Alitolppa-Niitamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina. (toim.). Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu. Viitattu 4.11.2015. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/83347de825f8fe8a10c32f2f63b6da22/1447178367/application/pdf/490819/Olemmemuuttaneet.pdf>
- Alitolppa-Niitamo, Anne 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa: Alitolppa-Niitamo, Anne., Söderling, Ismo. & Fågel, Stina. (toim.). Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu. Viitattu 4.11.2015. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/37d5f2f83345fc75b737359745bd71da/1329125618/application/pdf/490819/Olemmemuuttaneet.pdf>
- Anis, Merja 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulokset. Helsinki: Väestöliitto
- Ekholm, Elina & Katisko, Marja 2012. Yhteiselo metropolissa kokemuksia soveltamisesta ja näkökulmia lastensuojeluun. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ekholm, Elina & Salmenkangas, Mai. 2008. Puhumalla paras. Ratkaisuja arjen etnisiin konflikteihin. Vaasa: Sisäasiainministeriö.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana. 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani. & Valli, Raine. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 25–43.
- Harala, Riitta. Tilastokeskus 2014
http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/vaerak_2013_2014-03-21_kuv_002_fi.html

- Heino, Tarja 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset: selvitys Lastensuojelun kehittämishjelmalle. Helsinki: Sosiaali- ja terveys tutkimus- ja kehittämissentrum.
- Hirsjärvi, Sirka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, Sirkka 2012. Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat. Teoksessa Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes, Paula Sajavaara (toim.) Tutki ja kirjoita, sivut 114–157. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jasinkaja-Lahti, Inga & Liebkind, Karmela. 2001. Venäjänkielisten maahanmuuttajanuorten perhearvot ja identiteetti. Teoksessa: Liebkind, Karmela. (toim.). 2001. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa, sivut 124–137. Helsinki: Gaudeamus.
- Jasinskaja-Lahti, Inga. 2007. Venäläiset maahanmuuttajat Suomessa. Teoksessa: Korhonen, Elina. (toim.). Venäläiset perheet ja seksuaalisuus murroksessa. Väestöliiton julkaisuja, sivut 46–59 Helsinki: Gaudeamus.
- Jäppinen, Maija. 2007. Kohtaamisia Suomen ja Venäjän raja-alueella. Empathos-hankkeen loppuraportti. Teoksessa: Jäppinen, Maija; Hurtig Johanna & Törrönen, Maritta. Arjen polkuja ja kohtaamisia. Venäläistäustaiset maahanmuuttajat ja palvelujärjestelmä Kaakkois-Suomessa. Empathos-hanke. Anjalankoski: Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, sivut 7-36.
- Kopylova, P. 2011. Meikäläinen meikäläisten parissa. Kotouttamisopas. Lastensuojelun toiminta Suomessa. Helsinki: Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto.
- Kuoppala, Tuula & Säkkinen, Salla 2015. Viitattu 16.3.2016. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=4
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 Viitattu 9.3.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P2>

- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 Viitattu 10.3.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#a417-2007>
- Lastensuojelun käsikirja 2016. a. Viitattu 9.3.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma>
- Lastensuojelun käsikirja 2016. b. Viitattu 9.3.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet#otsikko2>
- Lastensuojelun käsikirja 2016. c. Viitattu 15.3.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/-/en-n-venalainen-raportoi-ja-ei-loytanyt-erityista-huomautettavaa>
- Liebkind, Karmela; Mannila, Simo; Jasinskaja-Lahti, Inga; Jaakkola, Magdalena; Kyntäjä, Eve & Reuter, Anni. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Helsinki: Gaudeamus
- Nerkko, Timo & Norrgrann Jenni 2006. Sosiaalialan ammattilaisten haasteet huostaan otettujen maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kasvatuksessa. Opinnäytetyö: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Nerman, Natalia 2015. Haastattelu. Viitattu 28.5.2015.
- Novitsky, Anita 2013. Venäläisiä käsityksiä perheestä. Teoksessa Osku Haapa-saari & Elina Korhonen (toim.) Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Helsinki: Väestöliitto.
- Pehkonen, Eija. 2012 TUK 2 opintojakso, Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Monisteet
- Pertseva, Tatiana 2015. Haastattelu. Viitattu 28.5.2015.
- Reuter, Anni & Jaakkola, Magdalena. 2005. Venäjänkielisten, vironkielisten ja kaksikielisten maahanmuuttajien sosiaaliset verkostot. Teoksessa: Paananen, Seppo (toim.). Maahanmuuttajien elämää Suomessa, sivut 23–42. Helsinki: Tilastokeskus.
- Rotkirch, Anna. 2007. Venäläiset perheet murroksessa. Teoksessa: Korhonen, Elina (toim.). Venäläiset perheet ja seksuaalisuus murroksessa, sivut 6–25. Helsinki: Väestöliitto.
- Räty, Minttu. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.

- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010. Esitys sosionomi (AMK) -tutkinnon kompetensseista. Viitattu 3.6.2014. http://www.sosiaaliportti.fi/File/c16110a5-e16c-4834-9532-48847ff5dd52/Sosionomi_AMK_Kompetenssit_15042010.pdf
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Viitattu 10.3.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#a731-1999>
- Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto. 2000-2014 ФАПО / SVYL. i. a. Viitattu 3.3.2016. http://www.faro.fi/fi/main_fi/
- Säävälä, Minna 2007. Uussuomalainen nainen etsii paikkaansa. Venäläisten ja kosovonalbaanien elämänpolut työssä ja kotona. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos.
- Taskinen, Sirpa 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Vaajakoski: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Terveystieteiden tutkimuslaitos 2015. Viitattu 17.4.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/monikulttuurisuus/maahanmuuttajat-lastensuojelun-asiakkaina>
- Tilastokeskus 2014 http://docreader.readspeaker.com/docreader/?cid=brzou&lang=fi_fi&url=www.migri.fi%2fdownload%2f58101_Tilasto_ulkomaan_kansalaisista_2014.pdf%3f36c831b8b8a7d288
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Unicef 2013. Viitattu 7.5.2014 <http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja Kehitä. Helsinki: Tammi.
- Willberg, Eeva 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. Kasvatustieteiden laitos/ Erityispedagogiikan yksikkö.

ULKOMAALAISLÄHTEET:

- Российская Академия Естествознания i.a. 2012–2014. Viitattu 6.3.2016.
<http://www.scienceforum.ru/2015/856/12965>

Федеральный закон от 24.04.2008 N 48-ФЗ (ред. от 28.11.2015) "Об опеке и попечительстве". Viitattu 6.3.2016 https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_76459/

Поддубная, Т. Н. Поддубный А. О. 2005. Viitattu 5.3.2016 Справочник социального педагога: защита детства в Российской Федерации / науч. ред. Р. М. Чумичева. Ростов–на–Дону: Феникс. <http://www.grandars.ru/college/sociologiya/zashchita-detey.html>

Энциклопедия i.a. Viitattu 5.3.2016. <http://www.grandars.ru/>

LIITE 1

Haastattelurunko

1. Oletteko samaa mieltä, että seuraavista lausunnoista:

Lastensuojelu voi huostaanottaa lapsen perheestä pelkästään nimettömän ilmoituksen perusteella.

Lastensuojelu ei salli puhua äidinkieltä vanhempien ja lapsen välillä.

Lastensuojelun päätarkoituksena on huostaanottaa lapsi ja siirtää suomalaiseen sijaishuoltoon ja hankkia itselleen työtä.

Jos lapsi on huostaan otettu perheestään, silloin hän ei koskaan tule takaisin perheeseen.

Lastensuojelun työntekijöiden kanssa on mahdotonta sopia asioista.

Sosiaalityön-tekijät eivät pidä venäjänkielisistä asiakkaista ja soveltavat tiukempia toimenpiteitä.

Saadut tiedot sinusta rekisteröidään ja milloin tahansa voidaan käyttää argumentteina sinua ja lastasi vastaan.

2. Mitä te osaatte lastensuojelun palveluista?

- Minkälaista assosiaatiota tulevat kun kuulette lastensuojelua?
- Mitä tiedätte lastensuojelun avohuollosta?
- Mitä tiedätte ehkäisevän lastensuojelusta?
- Mitä ajattelette lastensuojelun huostaanotosta (suostumuksesta ja tahdonvastaisesta)?
- Onko eroja suomen- ja venäjän lastensuojelun periaatteista?

3. Mistä saatte tietoja lastensuojelusta?

- Tuttavilta tai ystäviltä joille luotatte
- Viranomaisilta Keneltä?
- Foorumista (suomen- vai venäjänkielillä)? Mikä foorumia?

4. Voisitteko suositella tuttaville lastensuojelun palvelua kriisissä tilanteessa.

- Luotatteko lastensuojelun vironomaisille?

- Luotatteko paremmin työntekijälle, jos olisi venäjänkielinen lastensuojelun työntekijä?

1.Согласны ли вы в следующих утверждениях:

- служба принимает анонимные заявления – «доносы»?
- служба может изъять из семьи ребенка исключительно на основании «доноса»?
- служба не разрешает родителям общаться с ребенком на родном языке?
- основной целью службы является отобрать ребенка для передачи финским опекунам и тем самым обеспечить себя работой?
- если ребенок будет изъят из семьи, то его уже никогда не вернут обратно?
- с работниками службы невозможно договориться?
- социальные работники испытывают неприязнь к русскоязычным клиентам и применяют к ним более жесткие меры?
- все полученные от вас сведения регистрируются и в любой момент могут быть использованы в качестве аргументов, направленных против вас и вашего ребенка?

2. *Что вы знаете об услугах по защите прав детей, опекунства и попечительства?*

Какие ассоциации приходят когда вы слышите о службе по защите прав детей, опекунства и попечительства?

поддержка семьи или амбулаторные меры поддержки

Что вы знаете об поддержке семьи или амбулаторные меры поддержки?

Что вы знаете о профилактических мерах службы защиты детей?

Что вы думаете об изъятии ребенка из семьи (по согласию и не согласию родителей)?

Есть ли различия в принципах работы службы Финляндии и России по защите прав детей, опекунства и попечительства?

3. *Где Вы получаете информацию о службе по защите прав детей, опекунства и попечительства?*

Знакомые или друзья, которым вы доверяете

- чиновник

- Форум (на финском или русском)?

4. Будете ли вы рекомендовать знакомым в кризисной ситуации службу по защите прав детей, опекунства и попечительства?

- Вы доверяете работникам службы?

- Вы будите доверять больше сотруднику, если он будет русскоговорящим?